

Hva skyldes regionale ulikheter i andelen kontantstøttemottakere?

Observerbare og uobserverbare faktorerers påvirkning på valget om kontantstøtte

Maria Hovda Engeseth

Masteroppgave i samfunnsøkonomi
Økonomisk institutt

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2014

Hva skyldes regionale ulikheter i andelen kontantstøttemottakere?

Observerbare og uobserverbare faktorerers påvirkning på valget om kontantstøtte.

© Maria Hovda Engeseth

2014

Hva skyldes regionale forskjeller i andelen kontantstøttemottakere? Observerbare og uobserverbare faktorerers påvirkning på valget om kontantstøtte.

Maria Hovda Engeseth

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Hva skyldes de regionale forskjellene i andelen mottakere av kontantstøtte?

Det er stor variasjon i andelen mottakere av kontantstøtte på tvers av fylker. På topp ligger Vest-Agder med en andel på hele 50,9 %, mens Akershus ligger på bunnen av den samme lista med en andel på 23,5 %. Det er rimelig å anta at disse regionale ulikhetene vil kunne forklares både av forskjeller i observerbare karakteristikker som utdanning, inntekt og faste utgifter, men også i en viss grad av forskjeller i fylkesspesifikke karakteristikker. Den delen av disse karakteristikkene antas å være uobserverbare, og i stor grad bestå av sosiale normer, og da spesielt normer for konservative kjønnsrollemønstre. De observerbare karakteristikkenes påvirkning på valget om kontantstøtte modelleres ved hjelp av en neoklassisk modell for valget mellom arbeid og fritid. Begreper som alternativkostnad og reservasjonslønn er sentrale i denne analysen. De tradisjonelle kjønnsrollenes påvirkning på valget om kontantstøtte forklares ved hjelp av et enkelt rammeverk for sosiale normer.

Dersom de regionale ulikhetene i størst grad forklares av den neoklassiske modellen, er prediksjonen fra denne modellen at sannsynlighetene for å velge kontantstøtte bør være tilnærmet like på tvers av fylker, gitt at de økonomiske rammebetingelsene er like. Kontroll for observerbare karakteristikker på individnivå forventes å gi tilnærmet like sannsynligheter for valg av kontantstøtte i de ulike fylkene.

Resultatene fra logistiske regresjonsanalyser, utført i Stata 12, oppfyller ikke denne forventningen, og indikerer at det i stor grad er fylkesspesifikke faktorer som forklarer de regionale forskjellene i sannsynligheten for å velge kontantstøtte. En Blinder-Oaxaca dekomponering for ikke-lineære regresjonsmodeller bekrefter dette resultatet, og viser at omtrent 97 % av differansen i sannsynligheten for å velge kontantstøtte mellom de to ekstrempunktene Vest-Agder og Finnmark forklares av ulikheter i faktorer som av ulike grunner er ekskludert fra regresjonsanalysen.

Samtidig viser en sammenligning av gjennomsnittlige predikerte sannsynligheter for kvinner i ulike utdannings- og inntektssegmenter at kvinner med utdanning og inntektspotensial på et middels nivå har tilnærmet lik sannsynlighet for å velge kontantstøtte på tvers av fylker. Innenfor de andre grupperingene er variasjonen i sannsynligheten for å velge kontantstøtte stor mellom de ulike fylkene.

Sammenligning av andelen mottakere av kontantstøtte i ulike fylker med andre faktorer som ikke er inkludert i regresjonsanalysen, ser ut til å forklare en del av den store uobserverbare andelen fra Blinder-Oaxaca dekomponeringen. Barnehagedekning, arbeidsledighet og spesielt boligpriser innenfor et fylke har sammenheng med andelen mottakere av kontantstøtte i det samme fylket, selv om sammenhengen ikke holder i alle fylker.

De resterende uobserverbare forskjellene mellom fylkene kan komme av forskjeller i sosiale normer og være korrelert med grad av tradisjonelle kjønnsroller i et fylke, påvirkning på valget om kontantstøtte, og omfatter Kristelig Folkepartis oppslutning, andelen mødre som jobber fulltid, andelen med høyere utdanning i et fylke og likestillingsindeksen.

Alle tilnærmingene har en viss sammenheng med andelen kontantstøttmottakere i en del av fylkene, men det er i størst grad Kristelig Folkepartis oppslutning og likestillingsindeksen som forklarer andelen kontantstøttmottakere innenfor denne gruppen av variabler.

Regionale ulikheter forklares dermed i liten grad av forskjeller i observerbare karakteristikk på individnivå. Det er ikke én enkeltstående faktor som forklarer de regionale forskjellene i andelen kontantstøttmottakere, verken den neoklassiske modellen eller det teoretiske rammeverket for sosiale normer vil på egenhånd gi en god forklaring på de regionale ulikhetene, men i den grad en faktor alene kan forklare variasjonene, er denne faktoren indeks for kjønnslikestilling i kommunene. Unntaket gjelder kvinner med utdanning og inntekspotensial på et middels nivå.

Til slutt må det nevnes at de fylkesspesifikke faktorenes sammenheng med andelen kontantstøttmottakere i et fylke kun er analysert med hensyn til potensiell korrelasjon, og at det ikke er påvist noen grad kausalitet mellom faktorene og andelen mottakere.

Forord

I forbindelse med ferdigstillelsen av min masteroppgave vil jeg gjerne takke min veileder Trine Engh Vattø ved SSB for god veiledning gjennom hele prosessen. Jeg vil også takke Thor Olav Thoresen og alle andre ved SSB som har gjort arbeidet med datasettet mulig.

Spesiell takk til mine Stata-helter Bjørn Johansen, Frikk Nesje og Gaute Eielsen for all deres hjelp.

Takk til min fantastiske korrekturlesere Marit Andersen og Maiken Weidle.

Til slutt vil jeg takke alle mine medstudenter, spesielt alle medlemmene i Økonometriens venner, for fem fantastiske, og forferdelige, år på profesjonsstudiet i samfunnsøkonomi.

Eventuelle feil og synspunkter i oppgaven er helt og holdent forfatterens ansvar.

Oslo, mai 2014,

Maria Hovda Engeseth

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Hva skyldes de regionale forskjellene i antall kontantstøttemottakere?.....	1
2	Kontantstøtten	3
2.1	Hva er kontantstøtten?	3
2.2	Kontantstøtteloven (Lov om kontantstøtte til småbarnsforeldre).....	3
2.3	Formålet med kontantstøtten	3
2.4	Regelverk for kontantstøtte i 2010	4
3	Beslutningen om kontantstøtte	6
3.1	Neoklassisk modell for valg mellom konsum og fritid	6
3.1.1	Innføring av kontantstøtten i dette teoretiske rammeverket.....	11
3.2	Enkelt rammeverk for sosiale normer	15
3.2.1	Kontantstøtten i dette teoretiske rammeverket.....	16
4	Data og metode.....	19
4.1	Datasettet	19
4.2	Metode.....	20
4.2.1	Logistisk regresjonsanalyse.....	20
4.3	Valg av variabler	22
4.3.1	Kvantitative variabler	22
4.4	Andre variable ikke med i datasettet	26
4.4.1	Kvalitative variabler	26
4.5	Forventede resultater i den empiriske analysen.....	27
5	Analyse og resultater	28
5.1	Regionale forskjeller i tilbøyeligheten til å velge kontantstøtte	29
5.1.1	Regresjonsresultater	30
5.2	I hvor stor grad varierer forventet sannsynlighet for uttak av kontantstøtte mellom like kvinner i ulike fylker?	32
5.2.1	Oppsummering	35
5.3	Hva forklarer de regionale forskjellene i sannsynligheten for å velge kontantstøtte? 37	
5.3.1	Barnehagedekningen	38
5.3.2	Boligpriser.....	40

5.3.3	Arbeidsledighet	42
5.4	Blinder-Oaxaca dekomponering.....	44
5.5	Mål på tradisjonelle kjønnsroller	46
5.5.1	Kristelig Folkepartis oppslutning	47
5.5.2	Andelen med høyere utdanning i fylket	49
5.5.3	Deltidsarbeid	51
5.5.4	Likestillingsindeksen.....	52
6	Konklusjon	55
	Litteraturliste	61
	Vedlegg	65

1 Innledning

1.1 Hva skyldes de regionale forskjellene i antall kontantstøttemottakere?

Ifølge «Inntektsstatikken for husholdninger» (SSB) var det i 2010 132 381 potensielle kvinnelige mottakere av kontantstøtte på landsbasis. I denne analysen er en «Potensiell mottaker» definert som en kvinne med barn i kontantstøttealder. I 2010 gjaldt dette barn mellom 1 og 3 år. En mottaker defineres som en kvinne med barn i kontantstøttealder som i noen som helst grad i løpet av 2010 valgte å benytte seg av ordningen. Av de 132 381 potensielle mottakerne var 44 730 mottakere i 2010. På landsbasis tilsvarer dette en andel kontantstøttemottakere på 33,8 %. Andelen mottakere i 2010 følger en trend med en stadig nedgang i antall kontantstøttemottakere siden ordningen først ble innført i 1998. For barn født i 1998 var andelen mottakere på landsbasis hele 91 % (Bakken og Myklebø 2010a).

Sammenligner man andelen mottakere på tvers av fylker i Norge, ser man klare variasjoner i andelen mottakere mellom de ulike fylkene. Vest-Agder fylke ligger på toppen av tabellen med hele 50,9 %. På bunnen ligger Akershus fylke med en andel på 23,5 %. Det er altså tilnærmet en dobbel så stor andel mottakere i Vest-Agder relativt til Akershus fylke.

Ifølge tall fra Barnetilsynsundersøkelsen fra 2010 var 85,7 % av mottakerne av kontantstøtte på intervjuetidspunktet kvinner. Flere empiriske undersøkelser viser at menns arbeidstilbud i liten eller ingen grad påvirkes av kontantstøtteordningen (se for eksempel Langset m. fl. fra 2000 eller Håkonsen m. fl. fra 2001). Kvinners arbeidstilbud har i de samme undersøkelsene vist seg å være mer elastisk enn menns. De vil dermed i gjennomsnitt være mer tilbøyelige til å ta utvidet permisjon om de skulle få tilbud om ekstra støtte i denne perioden. Kvinner i par vil ha en større valgfrihet enn kvinner som er enslige forsørgere. Derfor har jeg valgt å begrense mitt utvalg til kvinner som i 2010 befant seg i et samboerskap enten i forbindelse med ekteskap eller annen form for samboerskap.

Summen av alle mødre med barn i kontantstøttealder gir antallet potensielle kontantstøttemottakere. Tabell 1 viser antallet og andelen kontantstøttemottakere i hvert enkelt fylke, og analysen vil bygge på grunnlaget fra denne tabellen. Tabell 2 viser andelen

kontantstøttemottakere i de ulike fylkene i synkende rekkefølge. Alle tabeller finnes i vedlegget.

På toppen av lista, med den høyeste andelen mottakere av potensielle mottakere, finner man Agder-fylkene. Her velger henholdsvis 51 % og 48 % av mødrene kontantstøtten framfor barnehage. På bunnen av lista finner man Akershus og Oslo. Her velger litt under en fjerdedel av mødrene kontantstøtten.

Det underliggende spørsmålet for analysen er dermed: Hva forklarer de regionale forskjellene i andelen kontantstøttemottakere, og i hvilken grad forklares forskjellene av observerbare individkjennetegn?

Flere faktorer antas å forklare ulikhetene: Utdanning, alder, inntekt, samboers inntekt, barnehagedekning, faste utgifter, sivilstatus, landbakgrunn, hovedbeskjeftigelse, tilknytning til arbeidslivet, deltidsarbeid osv. Disse omfatter i stor grad observerbare/økonomiske faktorer. I tillegg er det rimelig å anta det er andre faktorer, uobserverbare faktorer, som spiller inn på avgjørelsen. Sosiale normer og konvensjoner, religion og nettverkseffekter vil i stor grad avhenge av nærmiljøet, og kan omtales som fylkesspesifikke karakteristikk. I et geografisk avgrenset område kan det være særegne normer og regler for hva som blir sett på som korrekt atferd. Nettverkseffekter/smitteeffekter er effekter gjennom at dine likemenns avgjørelser påvirker dine egne avgjørelser.

For å løse problemstillingen utfører jeg en logistisk regresjonsanalyse med indikatorvariabler for alle fylker hvor jeg gradvis innfører variabler for individspesifikke kjennetegn. Videre ser jeg på de predikerte sannsynlighetene for å velge kontantstøtte for kvinner i ulike inntekts- og utdanningsnivåer og ulike fylker. Jeg ser også på andre observerbare faktorer som kan forklare valg av kontantstøtte, men som ikke er inkludert i det originale datasettet. For å se i hvilken grad valget forklares av observerbare faktorer, separerer jeg de observerbare faktorene fra de uobserverbare faktorene som påvirker valg om kontantstøtte ved hjelp av en Blinder-Oaxaca dekomponering. Til slutt ser jeg på hvilke uobserverbare faktorer jeg mistenker vil ha påvirkning på valget om kontantstøtte, og sammenligner disse med andelen mottakere av kontantstøtte i hvert enkelt fylke.

2 Kontantstøtten

I dette avsnittet redegjøres det for kontantstøtten: Hva kontantstøtten er, grunnlaget for innføringen og regelverket rundt støtten. Til slutt følger en kort redegjørelse for regelverket gjeldende for 2010, året dataene ble samlet inn.

2.1 Hva er kontantstøtten?

Kontantstøtten er en månedlig, skattefri overføring til småbarnsforeldre som velger å ta omsorgen for sine egne barn framfor å benytte seg av barnehageplass med statlig driftstilskudd (Nav, 2014).

2.2 Kontantstøtteloven (Lov om kontantstøtte til småbarnsforeldre)

I Kontantstøtteloven § 2 (1998) heter det at:

Kontantstøtte ytes for barn mellom ett og to år. Støtten kan tidligst gis fra måneden etter at barnet har fylt ett år og kan maksimalt gis til og med måneden før barnet fyller *to* år, dvs. maksimalt i *11* måneder.

Retten til kontantstøtten er, ifølge kontantstøtteloven, knyttet opp til avtalt oppholdstid i barnehager som mottar offentlig driftstilskudd. Benytter man seg ikke av plass i offentlig støttet barnehage mottar man 100 % kontantstøtte. Har man avtalt oppholdstid opp til og med 19 timer har man rett på 50 % kontantstøtte. Benytter man seg derimot av heltidsplass i denne type barnehage, har man ikke rett på kontantstøtte.

Kontantstøtten gis pr. barn, og utbetales til den personen barnet bor sammen med. Bor barnet sammen med begge foreldrene, utbetales støtten til barnets mor. Kontantstøtten skal ikke samordnes med andre ytelser (lovdata.no).

2.3 Formålet med kontantstøtten

I St. prp. Nr. 1 tillegg nr. 3 (Barne – og familiedepartementet, 1997-1998) heter det blant annet:

For å sikre en reell valgfrihet for barnefamiliene når det gjelder omsorgsform for barna, foreslår regjeringen å innføre en kontantstøtteordning. Reell valgfrihet innebærer både at det finnes

barnehagetilbud til de som ønsker det, og at familier som ønsker andre omsorgsformer, gis økonomisk mulighet for dette valget. Ordningen vil også bidra til en mer rettferdig fordeling av offentlige midler mellom de familier som henholdsvis har og ikke har barnehageplass.

I st. prp. Nr. 53 (Barne – og familiedepartementet, 1997-1998) heter det at:

”Hovedformålet med kontantstøtten er å bedre småbarnsfamilier muligheter til en god barneomsorg. Kontantstøtten er utformet med sikte på å oppnå følgende mål:

1. Familien skal sikres mer tid til selv å ta omsorgen for egne barn
2. Familien skal gis reell valgfrihet når det gjelder hvilken omsorgsform de ønsker for sine barn.
3. Det må bli mer likhet i overføringene den enkelte familie mottar til barnetilsyn fra staten, uavhengig av hvordan tilsynet ordnes.”

I den samme stortingsproposisjonen ble det lagt stor vekt på argumentet om at ingen kan erstatte familien når det kommer til kjærlighet og omsorg for barn, og at det dermed bør tilrettelegges for foreldrenes anledning til å være hjemme mens barna er små.

Rettferdighetsargumentet legger til grunn at alle småbarnsforeldre bør motta en viss statlig støtte. De som er så heldige å få en plass i barnehage mottar en statlig støtte gjennom barnehageplassen som er subsidiert av staten. De som på den annen side velger å ta omsorgen for barnet på egenhånd mottar ingen tilsvarende støtte.

Underliggende for dette argumentet lå det at barnehagene i 1998 hadde lav kapasitet og lange køer. Kapittel 3 av st. prp. Nr.53 (1997-1998) viser til den offisielle barnehagestatistikken, som viser at samlet barnehagedekning for ett- og toåringer i 1996 lå på 34 prosent.

Kort oppsummert var formålet med innføringen av kontantstøtte økt valgfrihet for småbarnsforeldre, og en mer rettferdig fordeling av statlige midler til barnetilsyn.

2.4 Regelverk for kontantstøtte i 2010

I 2010 ble det gitt kontantstøtte til barn fra ett til to år som ikke gjorde bruk av barnehageplass finansiert med statlig driftstilskudd. Støtten ble gitt over en periode på maks 23 måneder, fra måneden etter barnet fylte ett år til og med måneden før det fylte tre år.

I 2010 var det fem ulike satser for kontantstøtten; 100 %, 80 %, 60 %, 40 %, og 20 %, for barn som hadde mindre enn 33 timer avtalt oppholdstid i barnehage. De ulike satsene var avhengig av hvor mange timer avtalt oppholdstid barnet hadde i barnehagen.

3 Beslutningen om kontantstøtte

En kvinne som står overfor valget om kontantstøtte vil basere sin beslutning på bakgrunn av mange faktorer, både observerbare og uobserverbare.

Jeg velger først og se på de rent økonomiske begrensningene mødre står overfor i sitt valg. Til dette bruker jeg en grunnleggende klassisk modell for valget mellom arbeid og fritid (Borjas p. 27 – 42), og ser på hvordan kontantstøtten passer inn i dette rammeverket.

En del av analysen min fokuserer på de uobserverbare momentene i valget om kontantstøtte. I teoridelen ser jeg derfor på en enkel modell basert på modellen fra artikkelen til Lindbeck m. fl. fra 1999. Artikkelen tar for seg hvordan sosiale normer påvirker valget å motta trygd, og hvordan det oppleves i forhold til hvor stor andel av populasjonen som følger den sosiale normen om å sørge for seg selv med egen arbeidsinntekt.

3.1 Neoklassisk modell for valg mellom konsum og fritid

I en klassisk statisk modell for valget mellom konsum og fritid har man en representativ konsument som har nytte av konsum av goder, benevnt med C , og konsum av fritid benevnt med F . Konsumentens tid verdsettes dermed i to dimensjoner. (Strøm & Vislie, 2008). Både C og F vil i dette avsnittet omtales som «goder». Nyttens konsumenten får fra konsum av disse to godene kan uttrykkes ved en nyttefunksjon (1). Nyttefunksjonen transformerer konsumentens konsum av goder og fritid til en indeks som måler nyttenivå.

$$(1) \quad U = U(C, F)$$

C er dermed verdien av konsumet av goder, og F er verdien av konsum av fritid. En økning i konsum av ett eller begge goder vil alltid gi en positiv økning i nytte.

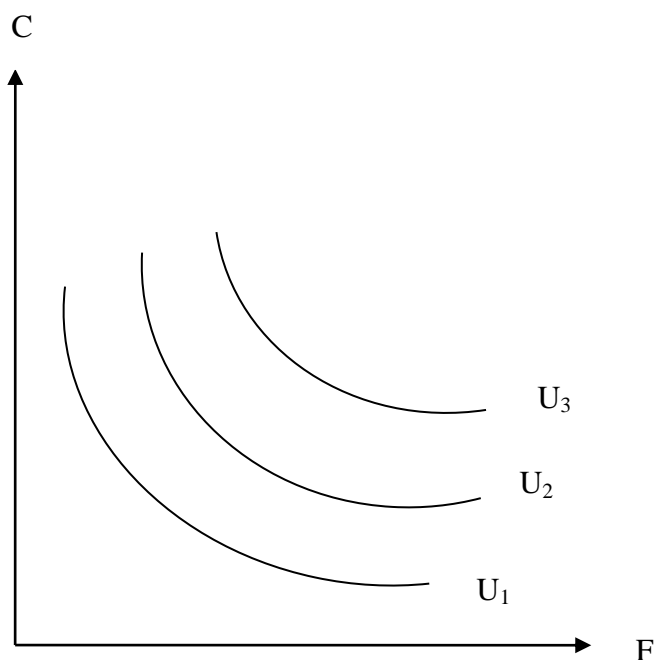
Det antas at personen har en gitt inntekt, bestående av inntekt fra arbeid og arbeidsfri inntekt, og dermed er det rimelig å anta at det er flere punkter med ulike kombinasjoner av C og F som vil gi det samme nyttenivået. Den sammenhengende kurven gjennom disse punktene kalles en indifferenskurve.

Fra figuren ser man at indifferenskurver lenger ut i diagrammet alltid vil innebære høyere nytte for konsumenten. Konsumenten vil alltid foretrekke U_3 foran U_2 , og U_2 foran U_1 . En

konsument vil alltid ønske å ha et så høyt nyttenivå som mulig, altså befinne seg på den indifferenskurven som ligger lengst nordøst i diagrammet.

Helningen på en indifferenskurve er definert som konsumentens endring i nytte ved en marginal endring i konsumet av en av de to godene. Denne helningen sier altså noe om hvor mye konsumenten må gi opp i konsum av goder for å få en ekstra enhet fritid for et gitt nyttenivå. Disse tapte konsumentenhetene omtales som alternativkostnaden for en ekstra enhet fritid. Alternativkostnad er et meget sentralt begrep i denne analysen, ettersom en kvinne taper arbeidsinntekt dersom hun velger forlenget permisjon med kontantstøtte.

Figur 1: Indifferenskurver

Konsumentens mulighet til å nå et høyere nyttenivå begrenses av budsjettbetingelsen. Budsjettbetingelsen avgrensner konsumentens mulighetsområde, hennes konsum av de to godene gjennom begrensninger på tid og inntekt. Man har kun 24 timer i døgnet til rådighet, og i denne modellen kan man heller ikke konsumere goder av en verdi som overstiger verdien av konsumentens inntekt.

Budsjettbetingelsen er gitt ved:

$$(2) C = wh + I$$

I ligning 2 er C konsumet av goder, w konsumentens timelønn, h antall arbeidstimer og I arbeidsfri inntekt. Arbeidsfri inntekt defineres som andre kilder til inntekt enn eget arbeid som

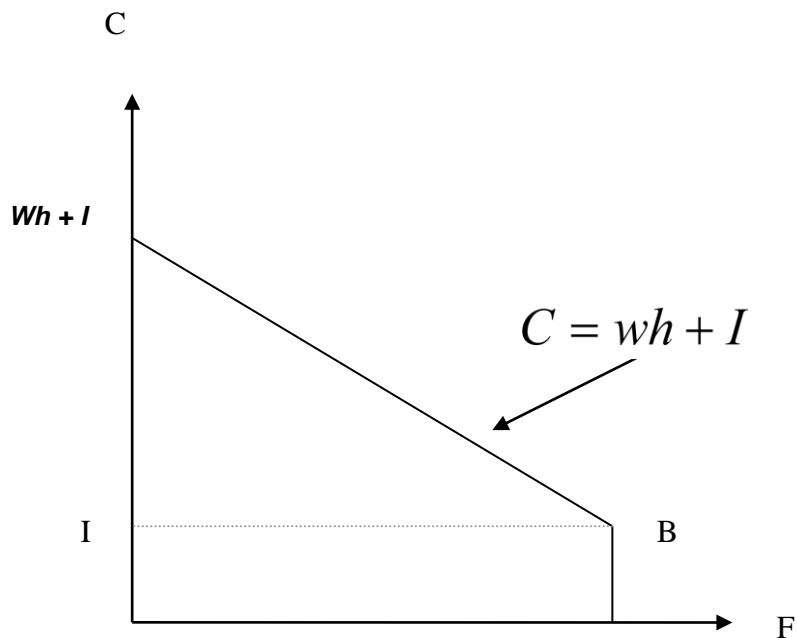
f. eks. kapitalinntekt, barnetrygd og andre overføringer. Budsjettbetingelsen er illustrert i figur 2.

Variabelen h er antall timer man jobber av de timene man har til rådighet, og kan dekomponeres på følgende måte:

$$(3) h = H - F,$$

I ligning 3 er H totalt antall timer til disposisjon, og F antall timer en allokterer til fritid.

Figur 2: Budsjettbetingelsen

Budsjettbetingelsen kan altså skrives om på følgende måte:

$$(2') C = w(H - F) + I$$

Konsumentens totale konsum av fritid og andre goder kan ikke overstige totalt potensiell inntekt.

$$(4) C + wF = wH + I$$

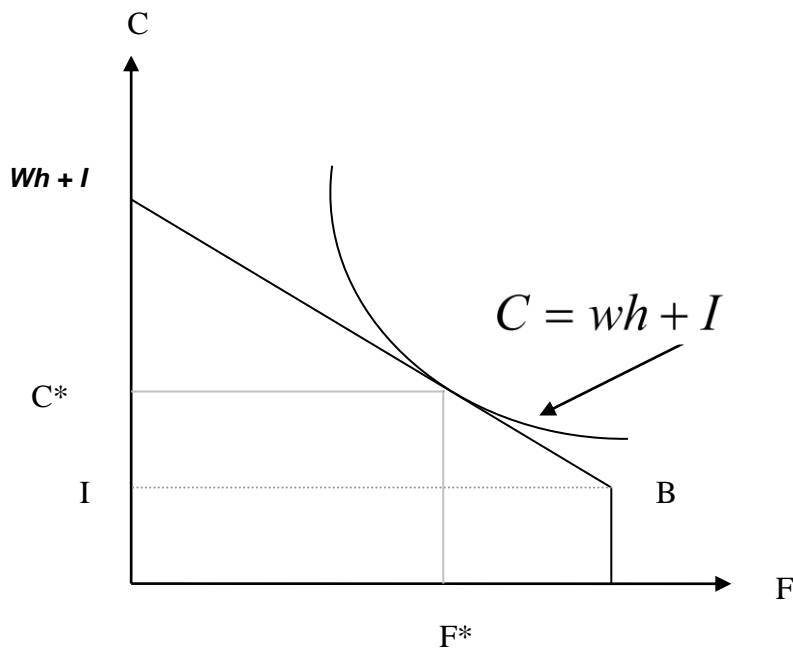
En annen sentral antakelse for modellen er at konsumenten har konstant gitt timelønn.

Hvordan man allokterer tiden sin mellom arbeid og fritid er da avhengig av

budsjettbetingelsen, og helningen på indifferenskurven uavhengig av hvor mange timer man allerede har jobbet.

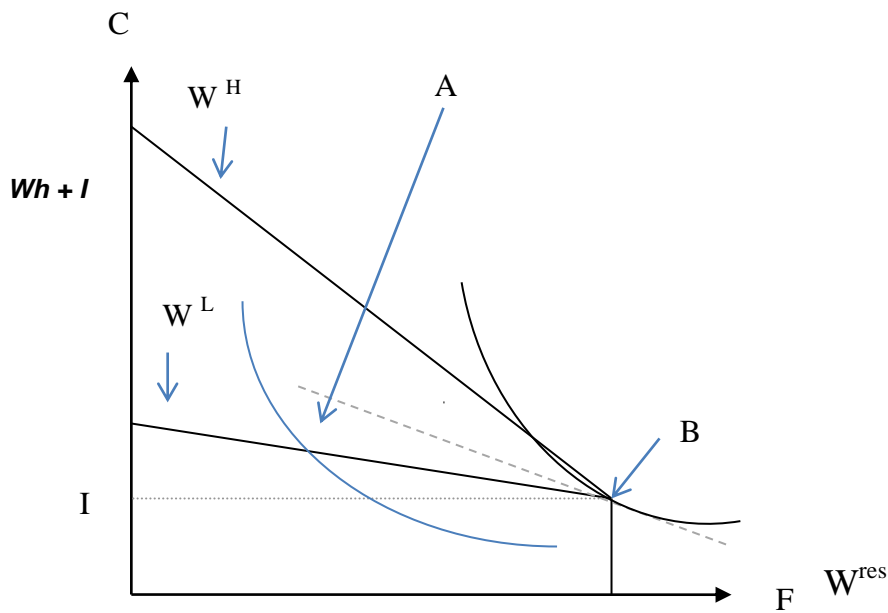
En konsument i dette rammeverket antas å maksimere nytte for en gitt budsjettbetingelse. Dette betyr at konsumenten vil ønske og komme på en så høy indifferenskurve som mulig uten å kunne gå utenfor mulighetsområdet avgrenset av budsjettbetingelsen. Den optimale løsningen er å velge den indifferenskurven som tangerer budsjettbetingelsen. Løsningen er illustrert i figur 3.

Figur 3: Tangering

Dette teoretiske rammeverket kan, i tillegg til å finne optimalt konsum, brukes til å analysere en situasjon hvor kvinnen velger om hun skal delta i arbeidslivet. En viktig faktor som er med på å påvirke avgjørelsen er reservaslønn. Reservaslønnen er det inntektsnivået som gjør konsumenten indifferent mellom å jobbe eller ikke å jobbe, og avhenger av kvinnens preferanser (Borjas 2013, s.41). Denne er angitt med en stiplet linje i figur 4, og er helningen på indifferenskurven som går gjennom punktet B som konsumnivået hun når ved å trekke seg fra arbeidsmarkedet. Er tilbudt arbeidsinntekt lavere enn reservaslønnen vil konsumenten trekke seg fra arbeidsmarkedet, ettersom at nytten ved ikke å jobbe er høyere enn nytten hun får ved å jobbe. I figuren er denne situasjonen illustrert ved at konsumenten blir tilbudt inntektsnivået W^L , og dermed tilpasser seg punktet B framfor punkt A. Hadde hun blitt tilbudt inntektsnivået W^H , hadde hun valgt å bli i arbeidsmarkedet.

Figur 4: Reservasjonslønn

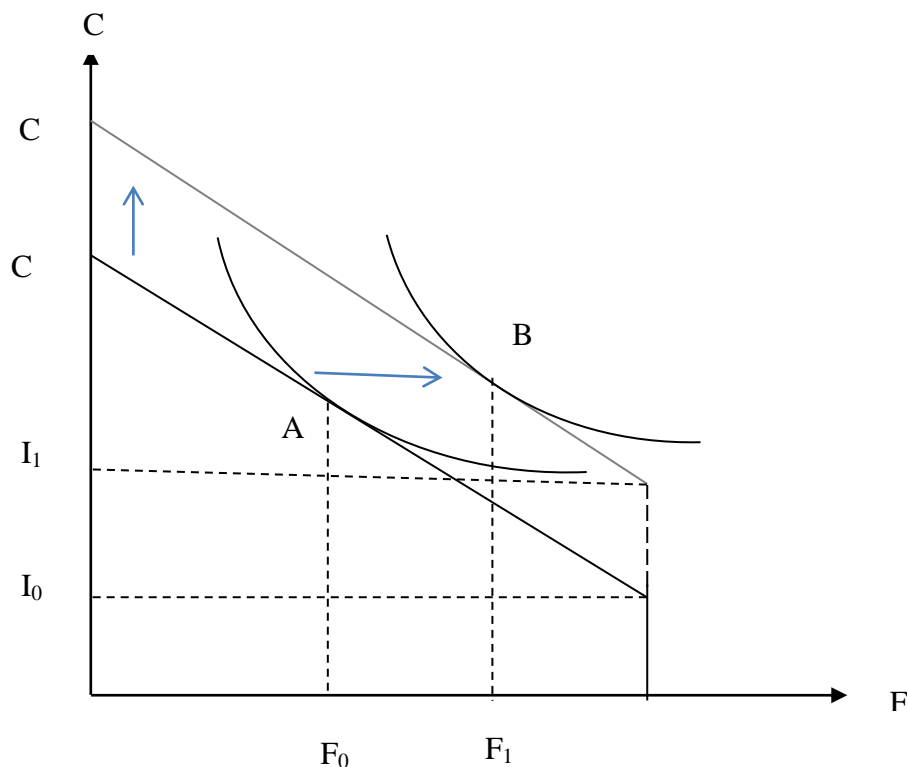
Helningen på kvinnens indifferenskurve avhenger av hennes preferanser. Har den en bratt helning betyr det at kompensasjonen hun må ha i enheter av konsum for å gi opp en enhet fritid er stor. Dette vil indikere at hun har høy preferanse for fritid, og da gjerne vil velge hjørneløsningen hvor hun bare mottar arbeidsfri inntekt. En økning i arbeidsfri inntekt vil også være med på å øke reservasjonslønnen.

En slik økning i arbeidsfri inntekt i den neoklassiske modellen vil også føre til at budsjettbetingelsen skifter parallelt utover i diagrammet. Økningen i arbeidsfri inntekt gir muligheter til og nå en høyere indifferenskurve, og dermed også et økt nyttenivå gjennom økt konsum av begge goder. Inntektsendringen kan føre til at konsumenten velger å endre sitt arbeidstilbud. En slik endring kalles en innteksteffekt.

I min analyse vil jeg alltid anta at fritid er et normalt gode, og at konsumet av fritid vil øke dersom inntekten øker, enten gjennom økning i arbeidsfri inntekt eller ved økning i timelønn. Innteksteffekten er illustrert i figur 5. Gitt at fritid er et normalt gode, vil en økning i arbeidsfri inntekt, fra I_0 til I_1 , føre til at konsumenten reduserer sitt konsum av goder gjennom redusert arbeidstid og øker sitt konsum av fritid, fra F_0 til F_1 .

Man kan i tillegg anta at tilbudt arbeidsinntekt w varierer med kvinnens produktivitet (Borjas 2013, p. 268). Hvor produktiv man er henger typisk sammen med arbeidserfaring og utdanning, og da ofte også alder. Høyere arbeidsinntekt vil dermed gi en brattere helning på budsjettbetingelsen. Det er vanlig å anta at tilbudskurven for arbeid er stigende med arbeidsinntekt.

Figur 5: Økning i arbeidsfri inntekt

3.1.1 Innføring av kontantstøtten i dette teoretiske rammeverket

I dette avsnittet ser jeg på hvordan kontantstøtten passer inn i den klassiske økonomiske modellen beskrevet ovenfor.

Ved bruk av denne typen rammeverk i min analyse er det viktig å skille mellom den arbeidsfrie inntekten man får uavhengig av antall arbeidstimer som f. eks. barnetrygd på den ene siden, og betinget arbeidsfri inntekt som man kun får om man trekker seg ut fra arbeidsmarkedet på den andre siden. Kontantstøtten vil være en slik betinget arbeidsfri inntekt. Som man ser fra figur 5, vil en økning i fritid logisk nok bety en reduksjon i antall arbeidstimer. Hvis man antar at antall timer til rådighet er åtte, og kvinnen velger mellom å jobbe fulltid eller å være hjemme, kan dette bli sett på som et valg mellom to hjørneløsninger.

Man får da ingen indre løsning, i motsetning til det som er vanlig å anta i det klassiske økonomiske rammeverket.

Når jeg benytter denne typen modell i min analyse vil den representative konsumenten være en kvinne med barn i kontantstøttealder. Jeg antar at kvinnen alene står overfor valget mellom å jobbe eller å ha fritid. Atferden til andre medlemmer av familien inngår ikke i beslutningsprosessen til kvinnen. Schøne (2004) beskriver dette som en vanlig antagelse innenfor den teoretiske litteraturen om småbarnsforeldres arbeidstilsyn og viser til Ribar(1992) og Averatt et al. (1997). Her antas det at samboerens arbeidstilbud er eksogent gitt, og at kvinnen velger sitt arbeidstilbud ut fra dette. Familiens arbeidstilbud vil dermed bli bestemt sekvensielt, ved at kvinnen velger sin tilpasning gitt samboers arbeidstid (Michalopoulos et al., 1991). Velger hun å arbeide, vil hun en få en arbeidsinntekt som kan brukes på konsum av goder. Samtidig velger hun bort fritid, som i denne konteksten kan sees på som «tid tilbrakt med egne barn». Barn må ha tilsyn, og hvis ikke kvinnen tar seg av omsorgen selv, må hun sørge for alternativt tilsyn. Hun vil i så fall oppleve en ekstra utgift gjennom kostnader til alternativ barneomsorg. Det er viktig å merke seg at jeg dermed antar at det er kvinnen som vil ta seg av barna hvis det ikke benyttes andre tilsynsordninger. Dermed kan også godet C dekomponeres:

$$(5) \quad C = X + bh$$

Her er bh utgifter til barnehage, og X utgifter til alle andre goder. Kostnadene til barnehage er dermed absolutte. Kvinnen vil enten ta omsorgen selv og dermed få $bh = 0$, eller hun velger å arbeide og vil dermed få $bh > 0$ til alternative tilsynsordninger.

Kontantstøtten vil inngå som en del av den arbeidsfrie inntekten til kvinnen sammen med barnetrygd og andre støtteordninger man kan ha rett på som småbarnsforelder. Forskjellen her fra den klassiske teorien er at kvinnen må gjøre et valg mellom kontantstøtte og full arbeidsinntekt. I tillegg vil samboers eksogent gitte inntekt inngå i hennes arbeidsfrie inntekt og påvirke avgjørelsen hennes. Velger hun å bli hjemme kan den arbeidsfrie inntekten I angis som:

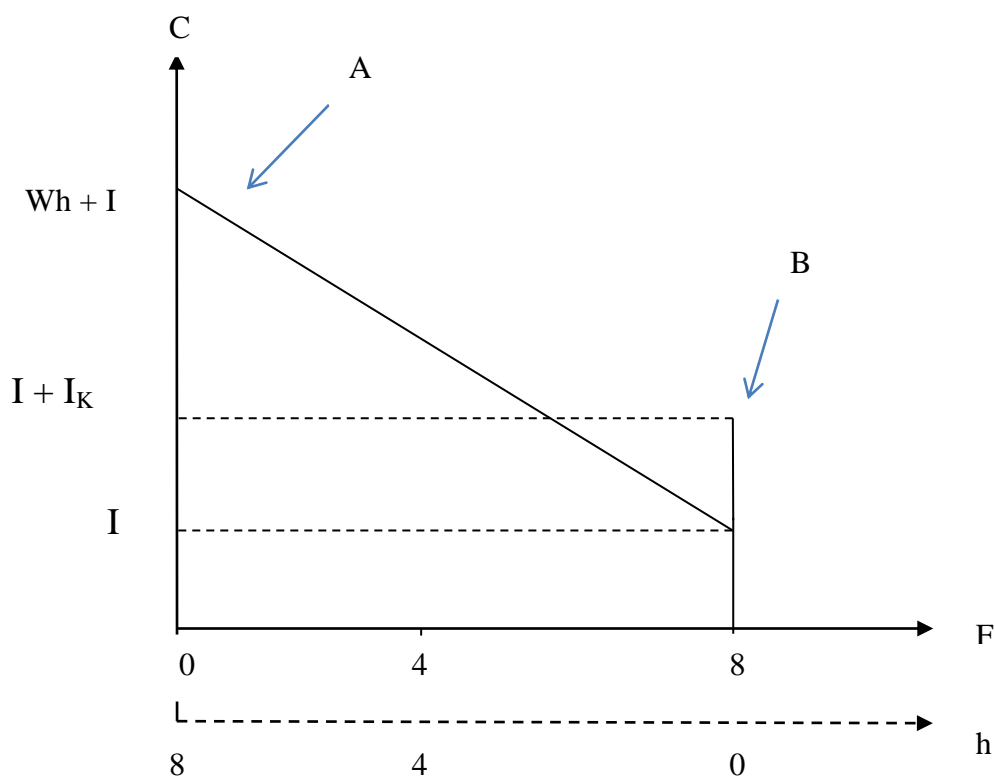
$$(6) \quad I = T + K + M \quad \text{gitt at } h = 0$$

Hvor T er barnetrygd, K er kontantstøtte og M er samboers inntekt. Skulle hun dermed velge arbeid foran omsorg, må barnet i barnehage og den arbeidsfrie inntekten vil reduseres til:

$$(7) I = T + M \text{ gitt } h > 0$$

Budsjettbetingelsen fra figur 5 vil dermed endres ved at en del av den arbeidsfrie inntekten forsvinner når man velger å arbeide, gjennom at man da simultant og indirekte også velger fulltids barnehageplass. I er den arbeidsfrie inntekten hun uansett vil få gjennom barnetrygd og samboers inntekt. I_K er den betingede arbeidsfrie inntekten hun i tillegg får gjennom kontantstøtten hvis hun velger å arbeide null timer, og ta omsorgen for egne barn. Hvis hun velger arbeid får hun I og arbeidsinntekt. Dette tilsvarer punktet A i figur 6. Velger hun å ivareta omsorgen for egne barn får hun I og i tillegg I_K , altså en økt arbeidsfri inntekt. I figur 6 tilsvarer dette punktet B.

Figur 6: Kontantstøtten som betinget økning i arbeidsfri inntekt

Man har rett på kontantstøtte hvis man ikke har avtalt ukentlig oppholdstid i barnehage over 32 timer (Kontantstøtteloven, 1998). I 2010 var det fem ulike satser for utbetaling av kontantstøtte etter hvor mange timer barnet oppholdt seg i barnehage under den satte grensen. Man får altså en økning i arbeidsfri inntekt betinget på at man på egenhånd finner en tilsynsordning for egne barn. I min analyse må kvinnen da passe barnet selv. Jeg velger også å se på valget om kontantstøtte som et binært valg. Dvs. enten så velger man kontantstøtte, eller

så velger man det ikke. Dette er til tross for de fem ulike kontantstøttesatsene som ville ført til en trappeformet budsjettbetingelse.

Hvis man antar at antall timer tilgjengelig for arbeid eller fritid i løpet av en uke er 40 timer, vil antall timer jobbet og antall timer fritid stå i et konstant forhold til hverandre og må dermed oppfylle følgende betingelse:

$$(8) h + F = H = 40$$

Betingelsen sier altså at hvis man allokere flere timer til arbeid, blir det færre timer igjen til fritid. Det antas her en «fixed link» (Kalb og Thoresen, 2009) mellom kvinnens arbeidstimer og barnets timer i barnehage. Dette betyr at hvis kvinnen jobber en time ekstra, er det behov for en time ekstra i barnehage. Dermed har jeg også gjort en antakelse om at barnehage er den eneste alternative tilsynsformen, og ser bort fra dagmammaer og lignende. En reduksjon i en kvinnes arbeidstimer fører til en tilsvarende reduksjon i behovet for barnehage. En reduksjon i antall timer i barnehage fører til en proporsjonal økning i kontantstøtten, gitt at kvinnen jobber 33 timer eller mindre. Denne betingelsen følger fra kontantstøtteleven: Man får kun kontantstøtte dersom barnet har avtalt oppholdstid i barnehage på under 33 timer. Hvis utgangspunktet for kvinnen da er en 40 timers arbeidsuke, vil hun ikke få noen økning i arbeidsfri inntekt for de første 8 timene reduksjon i ukentlig arbeidstid. Med en gang $F > 8$ vil barnet ha oppholdstid i barnehagen på under 32 timer og den arbeidsfrie inntekten, kontantstøtten, vil slå inn, avhengig av det antall timer barnet faktisk tilbringer i barnehage. Dette kan uttrykkes i følgende ligning:

$$(9) wH + I + F \times I_K = C + wF$$

Denne ligningen gjelder gitt at $F > 8$, eller at barnet ikke har avtalt oppholdstid på mer enn 32 timer i barnehage.. Velger man å arbeide fulltid er antall timer fritid i denne modellen per definisjon lik null. Etter modellens antakelser har da barnet fulltidsplass i barnehage og man vil ikke motta kontantstøtte. Et viktig underliggende moment er at kvinnen mister arbeidsinntekt ved å redusere sin arbeidstid, og det er dermed alternativkostnaden ved konsum av fritid mot betinget arbeidsfri inntekt gjennom kontantstøtte som er det viktige momentet i denne analysen.

Her ser man at andelen man får av kontantstøtte I_k avhenger av prosentandelen fritid, og dermed prosentandelen oppholdstid i barnehage. Kontantstøtten vil gi alle småbarnsforeldre et

økt insentiv til å ivareta omsorgen for egne barn, selv om den kanskje for alle ikke er tilstrekkelig stor til at man endrer tilpasning.

3.2 Enkelt rammeverk for sosiale normer

Coleman (1990, s. 242-243) definerer sosiale normer som en atferdsregel som opprettholdes gjennom sosiale sanksjoner. Sosiale sanksjoner kan både være andres anerkjennelse og andres misbilligelse. Det antas at det ikke følger noen kostnader med utøvelse av de sosiale sanksjonene.

Individer har preferanser for sosial anerkjennelse, og man kan oppleve det som innen atferdsøkonomien kalles «warm glow» ved å gjøre det som oppfattes som det rette etter den sosiale normen som er etablert i et samfunn (Andreoni, 1990). Individets preferanser avhenger da av noe mer enn bare privat konsum.

I denne typen rammeverk legges det til grunn at individuelle avgjørelser angående arbeid avhenger både av økonomiske insentiver og sosialer normer i samfunnet. Lindbeck et al. (1999) gjør en analyse hvor den sosiale normen er at man skal sørge for seg selv gjennom egen arbeidsinntekt. For individet vil denne normen oppleves som mer intens desto større andel av populasjonen som synes å etterleve den. Det er altså en sosial norm at man skal forstå fra og «snylte» på andre, og en korresponderende norm som krever at man skal livnære seg fra egen arbeidsinntekt.

Individet i denne modellen maksimerer nytte for gitte inntekter og skatter, overføringer og forventet andel av befolkningen som føyer seg etter den sosiale normen. Man antar at det følger negativ nytte ved å bryte den sosiale normen i form av indre ubehag og sosiale sanksjoner fra den andelen mennesker som er tilhengere av den sosiale normen. Man kan fra dette trekke den slutning at preferansene er sosiale gjennom at et individs økonomiske avgjørelse kan være påvirket av andres valg.

Modellen gjør en forenkling i forhold til individets arbeidstilbud i at individet alt befinner seg i en hjørneløsning. Individet vil enten jobbe fullt eller ikke jobbe i det hele tatt. I det første tilfellet betales det skatt på arbeidsinntekt og individet får utbetalt en brutto inntekt $(1-t)w$, og nyter noe fritid. I det andre tilfellet mottas det en skattefri overføring T fra det offentlige. Overføringen kan medføre negativ nytte dersom det er knyttet en viss grad av stigma til den. Denne effekten kan reduseres om en stor andel av befolkningen mottar den samme

overføringen. Hvis andelen personer som mottar overføringen er x og den negative nytten ved å motta overføringen er $v(x)$, antas $v(x)$ å være synkende i x .

Dersom grunnlaget for den sosiale normen er at ens levebrød skal komme fra egen arbeidsinntekt vil intensiteten av ubehaget ved å divergere fra denne normen være synkende i antall mottakere av overføringen ettersom den sosiale normen da oppfattes som mindre intens. Som nyttemaksimerende konsument vil individet velge å arbeide gitt at arbeid gir et høyere nyttenivå enn det man får om man velger overføringen.

Betingelsen kan uttrykkes på følgende måte:

$$(10) \quad u[(1-t)w] > u(T) + \mu - v(x)$$

hvor μ kan tolkes som differansen i nytte mellom nytten man får fra et potensielt bedagelig liv ved å motta T og den indre nytten/belønningen man får av å være i arbeid.

Ulike samfunn som har tilnærmet like nivåer på skatter, overføringer og preferanser kan skille seg fra hverandre ved at de har ulike andeler som mottar overføringen, og dermed ulike grader av sosialt stigma av å motta en slik overføring. Dette kan være tilfelle for ulike fylker.

3.2.1 Kontantstøtten i dette teoretiske rammeverket

I et kontantstøtteperspektiv må antakelsen justeres litt med hensyn til at kvinnen ikke kan leve på kontantstøtten alene, og at kvinnens samboer også vil ha en inntekt. Man må dermed anta at kvinnen alene står overfor avgjørelsen om å motta overføringen.

85,7 % av kontantstøttemottakerne er kvinner. Av foreldre som valgte kontantstøtte frivillig, oppga nesten ni av ti at en viktig motivasjon var at de fikk mer tid til barna (Moafi & Bjørkli, 2010). Nest etter dette forholdet var det svært viktig at mor kunne arbeide mindre eller være hjemmearbeidende. Det er særlig mødre som jobbet deltid før fødselen som kunne tenke seg å jobbe mindre. Dette kan tyde på at mødrene i større grad oppfatter det som deres eget ansvar å ivareta omsorgen for egne barn, og dermed også velger å utvide svangerskapspermisjonen ved hjelp av kontantstøtten.

I denne analysen vil det være forenkende å anta at det er to ulike typer sosiale normer som i ulik grad er gjeldende i de ulike fylkene. Dette kan også tolkes som en sosial norm som er

gjeldene i ulik grad. Siden jeg i min analyse kun ser på kvinner, ser jeg for meg at den sosiale normen er en refleksjon av hvor sterkt de tradisjonelle kjønnsrollene står i de ulike fylkene.

I enkelte samfunn kan tradisjonelle kjønnsroller være mer fremtredende enn i andre samfunn. De tradisjonelle kjønnsrollene kan føre til at kvinner i større grad føler at de skal ta vare på hus, mann og barn. Er normen i samfunnet den at man skal innta denne rollen, kan man oppleve negative sosiale sanksjoner om man bestemmer seg for å innta en annen rolle. Dette kan oppleves svært ubehagelig og gir incentiver til å føye seg etter normen. Dermed kan en slik sosial norm føre til at man velger kontantstøtte framfor å returnere til arbeidslivet.

Analysen gjort av Lindbeck et al. (1999) er også gjort hovedsakelig med syn på overføringer som f. eks. uføretrygd. Det å være kontantstøttemottaker er ikke en tilsvarende permanent tilstand. Den eventuelt negative nytten ved å motta kontantstøtte har mest sannsynlig rot i andre årsaker. Kanskje risikerer man å bli oppfattet som en dårlig mor. I andre samfunn hvor likestillingen mellom kjønnene er mer fremtredende, kan man oppleve negativ nytte ved å motta kontantstøtte, da man blir sett på som gammeldags og mindreverdige ettersom man ikke sørger for sin uavhengighet gjennom egen yrkesinntekt.

Teorien sier altså at sannsynligheten for at et individ velger å ta del i en viss aktivitet øker når aktivitetsnivået blant individets likemenn øker. Det kan være at en endogen effekt hvor en representativ kvinnes tilbøyelighet til å oppføre seg på en gitt måte er en kausal virkning av oppførselen til andre medlemmer i det samme nettverket (Aizer & Currie 2004). Altså velger hun kontantstøtte fordi «alle de andre» velger det.

Det kan også være en eksogen effekt hvor indeksskvinnens oppførsel påvirkes av en eksogen karakteristikk som definerer medlemskapet i et gitt nettverk. Dette kan f. eks. være tilfelle dersom man er medlem i en menighet som i stor grad praktiserer tradisjonelle kjønnsroller. Det kan også være en korrelasjonseffekt hvor individer fra samme gruppe har tendens til å oppføre seg på samme måte fordi de har lignende karaktertrekk eller står overfor de samme rammebetingelsene. Dette kan f. eks. gjelde barnehagedekning. Flere kvinner fra samme kommune/fylke vil velge kontantstøtte hvis barnehagedekningen ikke er på ønsket nivå. Glaeser et al. (2003) kaller slike påvirkninger som følger fra sosial interaksjon for ”sosiale multiplikatorer”.

Aizer og Currie nevner også en kvinnes nettverk som hovedkilde for informasjon. Dermed kan man se for seg at kvinner får vite om kontantstøtteordningen fra andre kvinner, og dermed velger å benytte seg av den.

4 Data og metode

4.1 Datasettet

Analysen er gjort på grunnlag av registerdata fra 2010 med variable fra «Inntektsstatistikken for husholdninger». Denne er basert på selvangivelsesdata, folkeregisteret, lønns- og trekkoppgaveregisteret, samt enkelte koblinger mot NAV. Fra dette registeret trekkes det ut et nytt datasett som kun inneholder observasjoner for individer med barn i kontantstøttealder.

I mitt spesifiserte datasett er det i utgangspunktet 319 292 observasjoner. Observasjonene fordeler seg på 151 846 menn og 167 446 kvinner, som alle har barn i kontantstøttealder. Ifølge dataene har 6 838 av disse mennene og 58 916 av kvinnene mottatt kontantstøtte i løpet av 2010. 89,6 % av mottakerne er kvinner, og dette stemmer dermed med tallene fra Barnetilsynsundersøkelsen fra 2010 (Moafi & Bjørkli, 2010). Totalt er det 65 754 kontantstøttemottakere i dette datasettet.

Jeg genererer en egen fylkesvariabel ut fra kommunenummer og sletter observasjonene som mangler fylkesnummer.

Videre i analysen har jeg antatt at utdanningsnivå har stor påvirkning for hvorvidt man velger å motta kontantstøtte, og et individs utdanningsnivå er dermed en viktig del av analysen. 32 294 observasjoner mangler utdanningsnivå. Dette tilsvarer ca. 10 % av alle individene i datasettet. Siden utdanning antas å være et viktig moment, utelates alle observasjoner hvor utdanningsnivå mangler.

Det er 16 613 enslige forsørgere i datasettet. Hensikten min er å se på kvinner i par. Jeg utelater dermed disse observasjonene og står igjen med 269 098 observasjoner til analysen. I dette siste datasettet er det 136 717 menn og 132 381 kvinner. Da er det 49 776 kontantstøttemottakere igjen. 44 730 av disse er kvinner, mens 5 046 er menn. Tabell 1 viser fordelingen av antall kvinnelige kontantstøttemottakere i hvert fylke, og tabell 2 viser andelen mottakere i synkende rekkefølge for hvert fylke.

Den avhengige variabelen i denne analysen er kontantstøtte. Derfor har jeg generert en indikatorvariabel for kontantstøtte som tar verdien 1 hvis personen mottok kontantstøtte i løpet av 2010 og 0 hvis personen ikke mottok kontantstøtte.

Kontantstøtteordningen baseres på barnets alder i måneder. I datasettet har jeg kun tilgjengelig antall år barnet fyller i løpet av ligningsåret 2010. Et to år gammelt barn med fødselsdag i desember vil da altså være tre år gammelt i datasettet. Som følge av dette kan det oppstå problemer med målefeil. I 2010 mottok man kontantstøtte for barnet til og med måneden før måneden det fylte tre år. Dersom barnet fylte tre år i desember, ville foreldrene hatt rett på kontantstøtte til og med november. Dette vil føre til problemer med barn som fylte tre år i januar 2010. Da ville foreldrene kun hatt rett på kontantstøtte til og med desember 2009, og ikke i 2010. Foreldrene vil da urettmessig dukke opp som potensielle mottakere i datasettet. Dermed vil man kunne miste noen observasjoner på kontantstøttemottakere.

4.2 Metode

For å analysere problemstillingen, benytter jeg meg av en logistisk regresjonsanalyse. Formålet med analysen er å se på hva som påvirker sannsynligheten for å velge kontantstøtte, og om det er fylkesspesifikke effekter. Den avhengige variabelen blir da et spørsmål om hvorvidt et individ mottar kontantstøtte eller ikke, og får verdien 1 og 0 for henholdsvis ja og nei på spørsmålet.

4.2.1 Logistisk regresjonsanalyse

Logistisk regresjonsanalyse benyttes i tilfeller hvor den avhengige variabelen tar binære verdier. Man kan også se på dette som tilbøyeligheten til å gjøre et spesifikt valg. Logitfunksjonen gir sannsynligheten for at et individ vil velge kontantstøtte.

Regresjonslikningen kan se ut som dette:

$$(11) \quad y = \alpha + \beta x_i + \delta w_i + e_i$$

Her er y et individs tilbøyelighet til å velge kontantstøtte.

Koeffisientene estimeres ved bruk av Maximum Likelihood Estimation.

Bruk av den logistiske regresjonsmodellen medfører at man slipper de vanlige svakhetene ved en lineær sannsynlighetsmodell, ettersom den ikke hviler på antakelser om normalfordeling, eller homoskedastiske restledd. Lineære sannsynligheter kan også gi sannsynligheter større enn 1 og mindre enn 0. Dette problemet unngår man ved å benytte seg av en logistisk

regresjonsmodell. På den annen side gir ikke estimatene lenger umiddelbar mening, slik de ville gjort i en vanlig lineær regresjonsanalyse.

Den avhengige variabelen vil være sannsynligheten for å velge kontantstøtte framfor ikke å velge kontantstøtte, og er dermed et oddstall i logistisk regresjonsanalyse. I tillegg tar man også den naturlige logaritmen av oddsen, og regresjonsligningen man estimerer i en logistisk regresjon ser ut som følger:

$$(12) L = \ln(p/1-p) = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + e$$

Logaritmen av oddsen er en lineær funksjon av et sett uavhengige variabler. Koeffisienter man får ved beregninger av denne modellen gir endringer i logiten som følge av endringer i de uavhengige variablene.

Tolkning

Som nevnt overfor gir ikke lenger regresjonen estimerer med umiddelbar mening. Det er tre måter å tolke resultater fra en logistisk regresjon på.

- 1) *Fortegn og signifikans*: Koeffisienten viser hvor mye logaritmen av oddsen for å velge kontantstøtte må endres når den uavhengige variabelen øker med en enhet i verdi. Fortegnet kan tolkes som i en vanlig regresjon, men det er det eneste direkte man kan tolke fra estimatet. Hvis en koeffisient er positiv, vil den transformerte log-verdien være større enn 1, og sannsynligheten for at en begivenhet inntreffer vil øke. I en logistisk regresjon vil koeffisientestimatet være signifikant når den korresponderende p-verdien er mindre enn det valgte signifikansnivået α .
- 2) *Oddsratioer*: Dette gjøres ved å ta antilogaritmen av de estimerte koeffisientene. Dette vil da vise hvor mye oddsen endres når verdien på en uavhengig variabel stiger med en enhet. Multipliserer man oddsratioen med 100 får man prosenter.
- 3) *Sannsynligheter/andeler*: Man kan regne sannsynligheter/andeler for gitte kombinasjoner av verdier på de uavhengige variablene. Her beregner man altså log-oddsen, tar antilogaritmen av minus log-oddsen og setter inn i følgende formel:

$$(13) P = 1 / [1 + \exp(-b_0 - b_1x_1 - b_2x_2 - e)]$$

Hvis $P > 0,5$ er sannsynligheten større for at man velger kontantstøtte framfor ikke å velge kontantstøtten. Er $P < 0,5$ er sannsynligheten for ikke å velge kontantstøtte større enn sannsynligheten for å velge kontantstøtte.

4.3 Valg av variabler

I dette avsnittet gjør jeg rede for hvilke variabler som har påvirkning på valget om kontantstøtte gjennom den neoklassiske modellen. I tillegg ser jeg på andre variabler som ikke var del av det originale datasettet, men allikevel kan antas å påvirke avgjørelsen angående kontantstøtte.

4.3.1 Kvantitative variabler

Kvinnens utdanningsnivå

Utdanningsnivå påvirker i stor grad inntektsnivå, og høyere utdanning vil dermed gi et økt inntekspotensial (Kirkebøen 2010). Prediksjonen fra den neoklassiske modellen vil dermed være at høyere utdanning medfører en økt alternativkostnad på fritid, og dermed også tid med egne barn. Variabelen kan også tenkes å ha en kvalitativ tolkning: Det å bruke lengre tid på utdanning kan gjøre at man føler en sterkere tilknytning til arbeidslivet, og dermed vil oppleve det som et emosjonelt tap ikke å delta.

I analysen er utdanningsnivå inndelt i grupper etter det høyeste nivået hvert individ har. *Ingen utdanning* brukes om individer som har utdanning på et nivå lavere enn barneskole.

Obligatorisk utdanning er fullført barne- og ungdomsskole. *Videregående utdanning* gjelder dersom man har fullført en form for videregående skole. *Høyere utdanning* er utdanning utover videregående utdanning, mens *forskerutdanning* omfatter utdanning over masternivå. Alle utdanningsnivåene er indikatorvariabler i analysen.

Kvinnens inntekt før fødsel

Kvinnens arbeidsinntekt før fødsel er viktig både fordi den sier noe om hennes tilknytning til arbeidslivet, og fordi den er knyttet til alternativkostnaden ved ikke å jobbe. Den potensielle inntekten ved å returnere til arbeidslivet kan være lavere enn reservasjonslønn når kontantstøtten er et alternativ. Yrkesinntekt i analysen består både av arbeidsinntekt og

inntekt fra selvstendig næringsvirksomhet. Inntekt i 2010 vil være en endogen forklaringsvariabel gjennom at kvinner med høyere inntekt vil være kvinner som i mindre grad benyttet seg av kontantstøtte. For å se på kvinners inntekt brukes det derfor registerdata fra 2007, inntekt før fødsel. Dermed vil man ha en tilnærming for det potensielle inntektsnivået for alle kvinner som har barn i kontantstøttealder i år 2010.

Kvinnens og samboers hovedbeskjeftigelse

Om foreldrene er uføretrygdet eller om kvinnen jobber deltid osv. kan man se for seg at sannsynligheten for å ta imot kontantstøtte er større, fordi man uansett er helt eller delvis hjemmeværende og dermed har mulighet for å ta omsorg for barn. Innføring av kontantstøtte kan da sees på som en ren inntektseffekt. Dersom kvinner gjør et aktivt simultant valg om kontantstøtte og deltidsarbeid, vil deltidsarbeid være en endogen forklaringsvariabel. Deltidsarbeid er derfor ikke tatt med som en forklaringsvariabel i regresjonsanalysen.

I datasettet er hovedbeskjeftigelse delt opp i 7 ulike statuser: lønnstaker, ufør, arbeidsledig, student, selvstendig næringsdrivende og sykemeldt. De ulike statusene er generert som dummyvariable og er definert på følgende måte:

Et individ er definert som *lønnstaker* dersom man har positiv personinntekt som arbeidstaker. Personinntekt for arbeidstakere er summert over fem selvangivelsesposter: lønnsinntekt og dagpenger for lønnstakere, inntekt som gir rett til særskilt fradrag for sjømannsfolk, inntekt av barnepass i eget hjem, overskudd på utgiftsgodtgjørelse og annen inntekt av arbeid. Sykepenger, attføring - og rehabiliteringspenger, tidsbegrenset uførestønning og dagpenger under arbeidsledighet inngår under personinntekt. Det er viktig å huske på at lønnstaker kan være en endogen forklaringsvariabel ettersom kvinnen ikke vil være lønnstaker dersom hun er hjemme med barn. Derfor vil lønnstakervariabelen for kvinnen være definert ut i fra om hun var lønnstaker i 2007, altså før fødsel.

Kvinnen har status som *selvstendig næringsdrivende* dersom hun i 2007 hadde positiv personinntekt for selvstendig næringsdrivende.

Ufø er definert som et individ som har uførepensjon som sin hovedinntekt i 2010, altså dersom uførepensjonen overskrider yrkesinntekten.

Et individ er definert som *arbeidsledig* dersom det i løpet av ligningsåret 2010 har mottatt dagpenger eller arbeidsledighetstrygd.

Definisjonen på *student* i denne analysen er et individ som i løpet av 2010 har mottatt stipend fra Statens Lånekasse.

Man defineres som *sykemeldt* dersom totale sykepenger fra folketrygden mottatt i 2010 overskrider yrkesinntekten for samme år. Man er dermed definert som sykemeldt hvis man har sykepenger som hovedinntektskilde.

De observasjonene som ikke passer inne i noen av disse gruppene får status *inaktiv*. Det er selvfølgelig verdt å merke seg at en del av disse variablene kan vise seg å være endogene i analysen og dette kan føre til skjevhet i de estimerte koeffisientene.

Andre støtteordninger

Det er rimelig å anta at andre kilder til betinget arbeidsfri inntekt er med på å heve reservasjonslønnen, og dermed også påvirker avgjørelsen om kontantstøtte. Barnetrygd er ikke inkludert ettersom dette er en arbeidsfri overføring til alle foreldre med barn under 18 år.

Fra datasettet har jeg inkludert ulike støtteordninger som kommer i tillegg til kontantstøtten: Bostøtte, underholdningsbidrag og engangsstønad ved fødsel. Disse variablene kan være endogene i at de i visse tilfeller avhenger av inntekten. Dette gjelder ikke engangsstønaden.

Bostøtten har som formål å redusere bostøtten for husstander med lav inntekt.

Underholdningsbidrag, populært kalt barnebidrag, er en overføring fra den forelderen barnet ikke bor sammen med etter eventuelt brudd. Engangsstønaden gis ved fødsler dersom man ikke har tjent opp rett på foreldrepenger. Valg av kontantstøtte kan føre til at man får bostøtte fordi samlet inntekt blir kraftig redusert. Dermed kan også denne variabelen bli sett på som endogen.

Alle disse stønadene er gjort om til indikatorvariabler som tar verdien 1 dersom individet har mottatt et positivt beløp av en eller flere av disse stønadene.

Sivilstatus

Analysen konsentrerer seg om kvinner med barn i kontantstøttealder som er en del av et par. Man vil dermed ha sivilstatus «gift» eller «ugift».

Antall barn

Antall barn inkluderer antall barn en husholdning har i kontantstøttealder, og antall barn under 14 år de har totalt. Flere barn i kontantstøttealder kan øke det økonomiske insentivet til å utvide svangerskapspermisjonen, og har man mange barn kan det føre til at man velger kontantstøtten av praktiske hensyn.

Alder

Hvor gammel kvinnen er når hun får barn kan ha mye å si for avgjørelsen hun tar angående kontantstøtte. En litt eldre førstegangsfødende vil kanskje ha en høyere inntekt og en høyere alternativkostnad ved konsum av fritid. I kapittel 3.1 nevnte jeg også produktivitet som en av faktorene som påvirker arbeidsinntekt, og en høyere alder indikerer gjerne mer erfaring og dermed en høyere timelønn.

Minoritetsbakgrunn

Ulike land kan ha ulike kulturer for hvordan omsorgen for barna skal organiseres. I noen kulturer kan det kanskje være slik at det legges opp til at kvinnen skal ta seg av barna uavhengig av økonomiske forhold. Denne variabelen er definert som en indikator som tar verdien 1 hvis man har minoritetsbakgrunn og verdien 0 hvis man er norsk.

De samboende klassifiseres ved at de har samme husholdningsnummer, og dette gjør det mulig å identifisere kvinners samboere.

Samboers inntekts – og utdanningsnivå

Samboers utdanningsnivå kan være viktig på flere måter. Ved bruk av samme resonnerement som for kvinnens inntekt kan man legge til grunn at høyere utdanning gir høyere inntekt. Økt inntekt for samboer betyr økning i arbeidsfri inntekt for kvinnen som øker hennes

reservasjonslønn, og sannsynligheten for å velge kontantstøtte, gitt antagelsen om sekvensiell avgjørelse om arbeidstid.

4.4 Andre variable ikke med i datasettet

Utgiftsnivå i de ulike fylkene

Levekostnadene i et fylke vil ha mye å si for det økonomiske rammeverket en kvinne må forholde seg til når hun skal velge om hun skal arbeide eller ta seg av barn hjemme. Utgifter til bolig vil være en god indikator på hvor stor del av den disponible inntekten foreldrene står igjen med etter at faste utgifter er dekket. Her må man også ta i betraktning at bosted og kontantstøtte kan være resultatet av et simultant valg: Foreldrene kan velge å bo billig for å kunne ha mer tid til barna gjennom å redusere sin arbeidstid, og dermed sin arbeidsinntekt.

Barnehagedekning

Hvis omsorgen for barna ikke blir ivaretatt av foreldrene, må noen andre ta hånd om barna. Derfor er graden av barnehagedekning en viktig faktor for om man i det hele tatt har noen andre til å ta vare på barnet, eller om man er nødt til å ta omsorgen for det selv. Ved barnehagedekning menes her hvor mange av alle de som ønsker barnehageplass som faktisk får tilbud om plass, ikke bare hvor stor prosent av barna som kan gå i barnehage som faktisk går i barnehage.

Arbeidsledighet

Kontantstøtten kan være den eneste løsningen i noen tilfeller. Høy arbeidsledighet i et fylke kan forklare noen kvinners valg om kontantstøtte, ettersom at dette øker sannsynligheten for at de ikke har noen jobb å vende tilbake til.

4.4.1 Kvalitative variabler

Tilknytning til arbeidslivet

Denne faktoren kan bli sett på både som kvantitativ og kvalitativ. Den kan både handle om det i hele tatt er stillinger tilgjengelig i den regionen kvinnen bor og i hvor stor grad hun selv

føler at hun hører til i arbeidsmarkedet. Stillingsbrøk før fødsel og om hun var i jobb kan være en viktig indikator for i hvilken grad hun føler tilknytning til arbeidslivet. Kvinner i deltidsarbeid vil i større grad være tilbøyelig til å ta ut kontantstøtte (Bakken & Myklebø 2010a). Deltidsarbeid er dermed et viktig moment i denne analysen, men er da og mest sannsynlig en endogen forklaringsvariabel. Alternativkostnaden er dermed mindre ettersom yrkesinntekten er lavere. Utdanning kan også henge sammen med følelsen av tilknytning til arbeidslivet. Bruker man tid på høyere utdanning er det større sannsynlighet for at man ønsker en karriere etter endte studier.

Tradisjonelle kjønnsroller

Noen kvinner vil kanskje oppleve at visse normer i samfunnet de er en del av dikterer hva som er den korrekte atferden for kvinner, og i mange samfunn vil det kanskje oppfattes som det rette å være hjemme med barna så lenge man har muligheten. I andre samfunn vil man kanskje bli sett ned på hvis man velger å være hjemme ettersom det er en norm om prioritering av karriere. Under sosiale normer faller også religion og grad av likestilling mellom kjønnene i et fylke. Andelen med høyere utdanning og andelen deltidsarbeidende kvinner kan også ha påvirkning for den oppfattede likestillingen i et fylke.

4.5 Forventede resultater i den empiriske analysen

Gitt prediksjonen fra den neoklassiske modellen at høyere potensiell inntekt medfører en økt alternativkostnad på fritid, og den antatte sammenheng mellom utdanning og potensiell inntekt stemmer, forventes det at høyere utdanning vil samsvare med redusert sannsynlighet for å velge kontantstøtte. Modellen predikerer også at økning i/mulighet for andre arbeidsfrie inntekter øker sannsynligheten for å velge kontantstøtte, gjennom økt reservasjonslønn.

Jeg vil også forvente at en kvinne med flere barn i kontantstøttealder vil ha en økt sannsynlighet for å velge kontantstøtte. Grunnen til dette er at kontantstøtten blir utbetalt for hvert enkelt barn, og dermed vil den betingede arbeidsfrie inntekten kvinnen får gjennom kontantstøtte være høyere.

Har samboeren et høyere utdannings- og inntektsnivå vil dette bety at kvinnen har en økt arbeidsfri inntekt gjennom hans eksogent gitte inntekt, og den neoklassiske modellen predikerer at dette gir økning i sannsynligheten for å velge kontantstøtte.

5 Analyse og resultater

Formålet med analysen er å forklare regionale forskjeller i antall kontantstøttemottakere ved å skille mellom observerbare og uobserverbare karakteristikker. Jeg bruker derfor en logistisk regresjonsanalyse for å se på hvordan de ulike uavhengige variablene påvirker sannsynligheten for å velge kontantstøtte i de ulike fylkene, og hvordan dette ser ut sammenlignet med framstillingen i tabell 1.

Den neoklassiske modellen predikerer at kvinner med lav utdanning og lavt utdanningspotensial i større grad vil motta kontantstøtte. Disse kvinnene har en lavere alternativkostnad enn kvinner med høyere utdanning og høyere inntekspotensial. Dette gjelder også for kvinner med samboere med et meget høyt inntekspotensial. Den høye arbeidsfrie inntekten disse kvinnene opplever gjennom samboers inntekt vil øke deres reservasjonslønn. Den økte reservasjonslønnen øker sannsynligheten for at de trekker seg fra arbeidslivet, og heller velger å ta omsorgen for egne barn.

Ifølge den neoklassiske modellen skal det ikke være forskjell i sannsynligheten for å velge kontantstøtte i de ulike fylkene hvis ikke de økonomiske rammebetingelsene er forskjellige.

Hvis valget om kontantstøtte gjøres på grunnlag av observerbare karakteristikker som f. eks. inntekspotensialet for kvinner, vil det forventes at en gradvis innføring av uavhengige variabler vil føre til at sannsynlighetene for å velge kontantstøtte i de ulike fylkene nærmer seg hverandre. Skulle dette være tilfelle indikerer det at valget om kontantstøtte i stor grad kan forklares ved observerbare individkjennetegn, og den neoklassiske modellen vil dermed forklare mye av den totale variasjonen av kontantstøttemottakere.

Innføringen av forklaringsvariabler gjøres ved å legge til stadig nye «grupper» av variable: kvinnens tidligere inntekt, kvinnens utdanning, andre støtteordninger, hovedbeskjeftigelse, samboers arbeidsinntekt, samboers utdanning, samboers hovedbeskjeftigelse, antall barn under 14 i husholdningen, alder på yngste barn og antall barn i kontantstøttealder, sivilstatus og kvinnens alder.

Skulle sannsynlighetene ikke nærme seg hverandre etter kontroll for observerbare karakteristikker, vil dette implisere at det i større grad er andre fylkesspesifikke kjennetegn som forklarer de regionale forskjellene. Dette kan være andre observerbare faktorer som barnehagedekning, eller uobserverbare faktorer som sosiale normer og konvensjoner. I så fall

vil det være det enkle rammeverket for sosiale normer som best forklarer avgjørelsen om kontantstøtte, og dermed de regionale forskjellene.

I alle grupper bestående av indikatorvariabler er det utelatt en variabel som tjener som referansevariabel. «Oslo» som fylkesindikator er utelatt. Et positivt koeffisientestimat på indikatorvariabelen for da f. eks. Hordaland tolkes som at sannsynligheten for å velge kontantstøtte for en kvinne i Hordaland er positiv sammenlignet med en kvinne boende i Oslo. I gruppen «utdanning» er *ingen utdanning* utelatt, fra «hovedbeskjeftigelse» har jeg utelatt de *inaktive*. For «sivilstatus» er status *ugift* referansevariabel. Referansevariabelen for «Andre støtteordninger» er ingen *ekstra støtte*. Norsk er referansegruppen til ikke-norsk for variabelen *minoritet*.

Tabell 3 viser antall observasjoner i hver av gruppene. Kolonnen til høyre kalt «Prosent totalt» viser hvor stor prosentandel hver av gruppene har av totalt antall mottakere. «Prosent gruppe» viser hvor stor andel kontantstøttemottakerne utgjør av hver enkelt gruppe. Fra denne tabellen ser man blant annet at det er veldig få kvinner med utdanning på høyere- og forskernivå som velger kontantstøtten. Samtidig ser man at andelen av totalt antall mottakere av kontantstøtte synker med økende inntekt. Det eneste unntaket er kvinner med en årlig arbeidsinntekt på mellom 1 500 000 og 2 000 000 kroner, hvor andelen er litt større.

5.1 Regionale forskjeller i tilbøyeligheten til å velge kontantstøtte

Regionale forskjeller er tema for denne analysen, og en grunnleggende logistisk regresjonsanalyse viser hvordan bosted påvirker tilbøyeligheten til å velge kontantstøtte. Resultatene finnes i tabell 4.

Alle koeffisientestimatene fra regresjonsanalysen er signifikante, med unntak av fylkesindikatoren for Finnmark. Ettersom Oslo fylke tjener som referansevariabel i denne analysen, innebærer dette resultatet at sannsynligheten for å velge kontantstøtte for en kvinne bosatt i Finnmark ikke er signifikant forskjellig fra en kvinne bosatt i Oslo. Resultatet stemmer med tabell 2 hvor Finnmark og Oslo har en relativt lik andel kontantstøttemottakere. Resultatet er i grunnen uinteressant, ettersom man kunne fått tilsvarende resultater for andre fylker om man hadde valgt et annet fylke som referansefylke.

Kort oppsummert er resultatet fra denne regresjonen at det å være en kvinne bosatt i et annet fylke enn Oslo vil ha en økt sannsynlighet for å velge kontantstøtte. Unntaket er hvis du er bosatt i Akershus fylke, som har et negativt koeffisientestimat. Dette stemmer med tabell 2 hvor det er klart at Akershus har en lavere andel kontantstøttemottakere relativt til Oslo.

Som beskrevet i kapittel 4.2 kan koeffisientestimatene brukes til å beregne sannsynligheten for å velge kontantstøtte i de ulike fylkene.

$$P = 1 / [1 + \exp(-X_i\beta)]$$

Med et terskelnivå for sannsynligheten for å velge kontantstøtte på 0,5 eller over, kan man si at en kvinne vil være mindre tilbøyelig til å velge kontantstøtte dersom hun er bosatt i Akershus, enn en kvinne bosatt i de andre fylkene. Full tabell med predikerte gjennomsnittlige sannsynligheter finnes i tabell 5.

Disse resultatene blir utgangspunktet for analysen. Forventingen er at innføringen av observerbare individkjennetegn vil føre til en utjevning av differansen i sannsynligheten for å velge kontantstøtte i de ulike fylkene. Dersom dette resultatet uteblir, tyder det på at det er andre fylkesspesifikke kjennetegn, observerbare eller uobserverbare, som forklarer valget.

5.1.1 Regresjonsresultater

Jeg utvider modellen fra den første regresjonen ved å innføre variabler som inngår i den neoklassiske modellen fra teoridelen. I denne modellen er kvinnens valg basert på preferanser for konsum av goder og fritid. Inntekt, både gjennom arbeidsinntekt og andre inntekter, er en viktig variabel. I denne regresjonen er alle variabler som antas å inngå under, eller påvirke, denne variabelen inkludert.

Innføringen av de variablene er gjort på følgende måte: Kolonnen merket I er kontroll for andre støtteordninger man kan motta i tillegg til kontantstøtte. II legger til kvinnens hovedbeskjeftigelse, III legger til kontroll for antall barn i kontantstøttealder, og IV legger til kontroll for samboers karakteristikk: inntekt, utdanning og hovedbeskjeftigelse. Resultatene fra denne regresjonen finnes i tabell 6. De predikerte gjennomsnittlige sannsynlighetene for å velge kontantstøtte fra denne analysen finnes i tabell 7.

Innføring av forklaringsvariabler knyttet til den neoklassiske modellen fører ikke til noen drastiske endringer i estimatene for fylkesindikatorene. Endringen består i endring i betydning

av å være bosatt i Oslo mot å være bosatt i andre fylker. Vestfold og Buskerud som bosted har mistet sin signifikans, mens Finnmark som bosted har blitt signifikant. Ingen av koeffisientestimatene har fått endring i fortegn.

Ellers tilsier resultatene at alle de innførte forklaringsvariablene har forklaringskraft i valget om kontantstøtte med unntak av indikatorene for om man mottar bostøtte, om samboer har utdanning på videregående eller høyere nivå, eller om samboer er lønnstaker.

Mine forventninger til de empiriske resultatene som beskrevet i kapittel 4.5 holder i en viss grad. Det forventede resultatet for en kvinnes utdannings- og inntektsnivå, arbeidsfri inntekt, hovedbeskjeftigelse, og antall barn holder, og er meget signifikant. På den annen side vil økning i samboers utdanning og inntekt føre til en reduksjon i sannsynligheten for å velge kontantstøtte, det motsatte fra hva den neoklassiske modellen predikerer.

Det er ingen endring i den gjennomsnittlig predikerte sannsynligheten for å velge kontantstøtte i hvert enkelt fylke. Det er ingenting ved dette resultatet som indikerer at sannsynligheten for å velge kontantstøtte har blitt mer lik på tvers av fylker.

På bakgrunn av dette resultatet velger jeg derfor å kontrollere for enda flere observerbare individkjennetegn som kan forklare valget om kontantstøtte, men som ikke nødvendigvis inngår i den neoklassiske modellen. Disse variablene er sivilstatus, landbakgrunn og alder. Resultatet er gjengitt i tabell 8. VI legger til kontroll for kvinnens sivilstatus, og VII inkluderer kvinnens landbakgrunn og alder, og antall barn i husholdningen.

Igjen ser man at kontroll for flere uavhengige variable ikke fører til noen signifikant endring i sannsynligheten for å velge kontantstøtte i de ulike fylkene. Denne innføringen av individkjennetegn fører ikke til noen endring i forklaringskraften til de andre variablene.

Dette resultatet vises også i de gjennomsnittlige predikerte sannsynlighetene for å velge kontantstøtte i de ulike fylkene. Den eneste endringen som forekommer er at i enkelte fylker har sannsynligheten for å velge kontantstøtte økt med rundt ett prosentpoeng.

Sannsynlighetene gjengis i tabell 9.

Utførelse av F-test gir et resultat som tilsier at blant alle de 18 ulike fylkesestimatene er alle estimatene signifikant forskjellige fra hverandre. Jeg konkluderer dermed med at det er en forskjell i sannsynligheten for å velge kontantstøtte i alle de ulike fylkene.

Dette støtter hypotesen om at det i stor grad er fylkesspesifikke kjennetegn som forklarer forskjeller mellom fylker i kvinners valg av kontantstøtte.

5.2 I hvor stor grad varierer forventet sannsynlighet for uttak av kontantstøtte mellom like kvinner i ulike fylker?

I dette avsnittet ser jeg på de gjennomsnittlige predikerte sannsynlighetene for å velge kontantstøtte for kvinner med ulike spesifiserte karakteristikk. Gitt sammenhengen mellom utdanning og inntekspotensial, predikerer den neoklassiske modellen at en kvinne med høyere utdanning, og dermed et høyere potensielt inntektsnivå, vil ha lavere sannsynlighet for å velge kontantstøtte framfor en kvinne med lavere utdanning og lavere potensielt inntektsnivå, både på tvers av fylker og innenfor et fylke. En økning i samboers inntekt sees på som en økning i kvinnens arbeidsfrie inntekt. Dette er med på å øke kvinnens reservasjonslønn, og øker dermed sannsynligheten for at hun trekker seg fra arbeidslivet. Prediksjonen fra modellen er dermed at en kvinne hvis samboer har høyere arbeidsinntekt, vil ha høyere sannsynlighet for å velge kontantstøtte.

Hvis valget om kontantstøtte kun baseres på observerbare, økonomiske faktorer bør «like» kvinner, kvinner med likt utdanningsnivå og lik inntekt osv., i ulike fylker ha en tilnærmet lik sannsynlighet for å velge kontantstøtten. Skulle valget om kontantstøtte være basert på bakgrunn av sosiale normer, predikerer det teoretiske rammeverket fra avsnitt 3.2 at «ulike» kvinner bosatt i det samme fylke burde ha en tilnærmet lik tilbøyelighet til å velge kontantstøtte.

Beregninger viser at gjennomsnittskvinnen i dette datasettet har 1,95 barn, 1,2 barn i kontantstøttealder, er 32,6 år gammel, er norsk og gift. Dermed velger jeg å begrense analysen til gjennomsnittlig predikert sannsynlighet for kvinner med karakteristikk som er tilnærmet like de gjennomsnittlige verdiene.

Kvinnene inkludert i denne analysen er dermed norske, gifte, har ett barn i kontantstøttealder, har to barn under 14 år boende i husholdningen og tilhører aldersgruppen 31-35 år. Videre er de delt inn de følgende grupper:

LAV

- Et potensielt inntektsnivå på under 200 000 kroner
- Utdanning på obligatorisk/videregående nivå

MIDDELS

- Har et potensielt inntektsnivå på mellom 200 000 og 500 000 kroner
- Utdanning på obligatorisk/videregående nivå

HØY

- Har et potensielt inntektsnivå på mellom 600 000 og 900 000 kroner
- Utdanning på høyere nivå

SVÆRT HØY

- Potensiell inntekt på over 900 000 kroner
- Utdanning på høyere- eller forskernivå

Det er svært få i mitt datasett som kun har den obligatoriske utdanningen, og dermed slår jeg sammen de to laveste utdanningsnivåene slik at obligatorisk utdanning og/eller videregående utdanning omtales som LAV/MIDDELS utdanning.

Gitt antagelsen om at kvinner tar samboers inntekt som gitt, og tar sin avgjørelse ut fra denne setter jeg nivåer på samboers inntekt og utdanning, og tar disse som gitt mens jeg samtidig varierer kvinnens karakteristikk.

På landsbasis ligger inntekt for samboer gjennomsnittlig på 485 000. Jeg beregner kvinnens sannsynlighet for å velge kontantstøtte innenfor fire ulike inntektsintervaller for samboer; 300 000-400 000 kroner, 400 000-500 000 kroner, 500 000-600 000 kroner, og 600 000-800 000. De fleste samboere i datasettet har utdanning på høyere nivå, og for alle de fire ulike inntektsintervallene vil samboers utdanning være låst til utdanning på både videregående og høyere nivå. De eneste variablene som varierer for kvinnene er utdanningsnivå og inntekspotensial. Komplette tabeller fra analysen finnes i tabell 10-14.

Det første som er interessant å merke seg er at for alle nivåer av samboers inntekt vil alle kvinner tilhørende gruppen MIDDELS ha en tilnærmet lik gjennomsnittlig sannsynlighet for å velge kontantstøtte, også på tvers av fylker.

For alle nivåer av samboers inntekt vil kvinner tilhørende gruppen LAV ha en større sannsynlighet for å velge kontantstøtte enn noen av de andre gruppene. Forklaringen kan være at alternativkostnaden ved ikke å jobbe er mindre for denne gruppen enn de andre, og dette stemmer med prediksjonen fra den neoklassiske modellen. Det er også større variasjon i sannsynligheten for å velge kontantstøtte i denne gruppen enn i de andre gruppene.

En trend som går igjen på tvers av fylker er at sannsynligheten for å velge kontantstøtte reduseres betraktelig dersom man beveger seg fra gruppen LAV til gruppen MIDDELS. Dette stemmer med prediksjonen fra den neoklassiske modellen; Kvinner med høyere potensiell inntekt har en større alternativkostnad ved ikke å jobbe, og er dermed mindre tilbøyelige til å velge kontantstøtte.

Kvinner tilhørende gruppen HØY har større variasjon i sannsynligheten for å velge kontantstøtte mellom fylkene. Denne økte variasjon kan tyde på at det er andre fylkesspesifikke kjennetegn som forklarer valget om kontantstøtte for kvinner i ulike fylker.

Den økonomiske modellen predikerer at høy potensiell inntekt gir en økt alternativkostnad på fritid, og dermed fører til en redusert tilbøyelighet til å velge kontantstøtte. Resultatene stemmer ikke med denne prediksjonen. Det er en felles trend for alle fylker at sannsynligheten for å velge kontantstøtte øker når man går fra gruppen HØY til gruppen SVÆRT HØY. Dette stemmer med tallene fra tabell 3, hvor det observeres en relativt stor andel kvinner i inntektssjiktet 1 500 000-2 000 000 kroner som er mottakere av kontantstøtte. En mulig forklaring på dette resultatet kan være at kvinner med høyere inntekt i 2007 i større grad har oppsparte midler, som gjør utvidet permisjon til en reell mulighet. Kvinner i denne gruppen har dermed i større grad mulighet til å la andre fylkesspesifikke faktorer påvirke avgjørelsen. Variasjonen mellom de ulike fylkene er mer markant, og det er tydelig forskjell i sannsynligheten for å velge kontantstøtte mellom f. eks Vest-Agder og Akershus. Det er felles for alle fylker at sannsynligheten for at kvinner i gruppen SVÆRT HØY velger kontantstøtten er fortsatt lavere enn sannsynligheten for at kvinner i gruppen LAV gjør samme valg.

Akershus er gjennomgående det fylket med minst grad av variasjon i gjennomsnittlig sannsynlighet for å velge kontantstøtte mellom ulike grupper av kvinner, og dette tyder på at kvinner i Akershus har en generelt lavere sannsynlighet for å velge kontantstøtte enn kvinner i de andre fylkene, for gitte nivåer av samboers inntekt. Denne lave variasjon observeres også i

Oslo, selv om kvinner i gruppen LAV har en markant større sannsynlighet for å velge kontantstøtte sammenlignet med kvinner i de andre gruppene. Dette resultatet kan indikere at det i stor grad er sosiale normer som styrer valget om kontantstøtte i disse tilfellene.

Den neoklassiske modellens prediksjon om økt tilbøyelighet til å velge kontantstøtte for økte nivåer på samboers arbeidsinntekt observeres ikke i disse resultatene. En forklaring på dette kan være at samboers inntektsnivå ikke er satt høyt nok til å ha signifikant påvirkning på kvinnens beslutning om kontantstøtte. Derfor inkluderes en analyse for kvinner hvis samboer hadde yrkesinntekt på over 900 000 i 2010.

Fra tabell 14 ser man at et inntektsnivå for samboer på over 900 000 kroner i 2010 fører til andre resultater enn tidligere. Dette indikerer at samboers inntekt først påvirker avgjørelsen om kontantstøtte når den ligger på svært høye nivåer.

For det første ser man at variasjonen mellom kvinner tilhørende gruppen LAV er mindre enn hva den tidligere har vært. Øverst på lista ligger Vest-Agder med en gjennomsnittlig sannsynlighet på 48 %, mens den tilsvarende laveste sannsynligheten ligger på 33 % i Vestfold og Troms. På den annen side har variasjonen mellom fylkene for kvinner tilhørende gruppen MIDDELS økt sammenlignet med trenden man ser i de andre tabellene. Den gjennomsnittlige sannsynligheten varierer nå fra 26 % i Finnmark til 37 % i Vest-Agder. Variasjonen mellom kvinnene i gruppen HØY har en svak økning fra de tidligere resultatene. Aller størst er variasjonen mellom fylkene i grupperingen SVÆRT HØY. Dette kan selvfølgelig også komme av at det er færre observasjoner i denne gruppen, og at antallet i hver gruppe mest sannsynlig varierer mer på tvers av fylker enn i de andre grupperingene.

Det ser ut til at det å ha en samboer med årlig inntekt på over 900 000 fører til en økning i sannsynlighet for å velge kontantstøtte i alle fylker, og spesielt for kvinner tilhørende gruppen LAV i Oslo og Akershus. Dette stemmer med prediksjonen fra den neoklassiske modellen. Variasjonen i sannsynlighet mellom de ulike gruppene er lik den man har sett tidligere, mens variasjonene på tvers av fylker er mindre drastiske i denne tabellen enn de har vært i tidligere tabeller.

5.2.1 Oppsummering

Variasjon i samboers inntekt påvirker i liten grad sannsynligheten for å velge kontantstøtte før inntekten kommer opp på et meget høyt nivå.

For alle nivåer på samboers inntekt er sannsynligheten for å velge kontantstøtte størst for kvinner tilhørende gruppen LAV. Dette indikerer en lavere alternativ kostnad på fritid, men kan også indikere at tilknytning til arbeidslivet kan være en viktig faktor i avgjørelsen om kontantstøtte. Lavere inntekspotensial ved å returnere til arbeidslivet kan være korrelert med deltidsarbeid. Man kan se for seg at dette fører til at man føler seg mindre knyttet til arbeidsplassen sin, og da kanskje heller velger utvidet permisjon framfor å returnere til arbeidslivet.

Kvinner tilhørende gruppen LAV har en relativt stor variasjon i sannsynligheten for å velge kontantstøtte på tvers av fylker. Sannsynligheten ligger på mellom 27 % og 46 %. Den aller største variasjonen i tilbøyeligheten til å velge kontantstøtte mellom fylker er for kvinner hvis samboer tjener mellom 400 000 og 500 000 kroner (tabell 8). Den laveste variasjonen i sannsynlighet er blant kvinner hvis samboer tjener over 900 000 kroner i året.

Sannsynligheten for å velge kontantstøtte for kvinner tilhørende gruppen MIDDELS er tilnærmet lik på tvers av alle fylker for alle inntektsnivåer for samboer, med unntak av kvinner hvis samboere har et inntektsnivå på over 900 000 kroner i 2010. I dette tilfellet er variasjonen rundt større, og varierer mellom 27 % og 37 %.

For kvinner tilhørende gruppen HØY varierer sannsynligheten for å velge kontantstøtte mellom 23 % og 26 %. Variasjonen er aller størst blant kvinner som har en samboer som tjener over 900 000 i året. Dette gjelder også for kvinner tilhørende gruppen SVÆRT HØY. Det ser dermed ut til at det er ved å analysere en situasjon hvor samboers inntekt er svært høy at vi får fram forskjellene blant kvinner i ulike fylker som skyldes andre faktorer enn de rent økonomiske.

I hvor stor grad varierer forventet sannsynlighet for uttak av kontantstøtte mellom ulike kvinner i samme fylke, i forhold til like kvinner i ulike fylker?

For å svare på dette spørsmålet benyttes tabell 14 hvor samboers inntekt ligger på over 900 000 kroner. Her ser man at for Vest-Agder fylke er sannsynligheten for å velge kontantstøtte for kvinner i gruppene LAV, MIDDELS, HØY og SVÆRT HØY hhv. 48 %, 37 %, 46 % og 48 %. Variasjonen mellom kvinner i de ulike gruppene er dermed ikke spesielt stor med unntak av kvinner i gruppen MIDDELS. Her er sannsynligheten for å velge kontantstøtte litt lavere. I Akershus er de tilsvarende sannsynlighetene 43 %, 27 %, 27 % og 29 %. Igjen ser man at sannsynlighetene mellom ulike grupper i det samme fylket er

tilnærmet like med unntak av kvinner som tilhører gruppen LAV. Det virker plausibelt at kvinner med lav inntekt vil ha større sannsynlighet til å velge kontantstøtte når samboers inntekt når et svært høyt nivå. I Telemark ligger de nevnte sannsynlighetene på 39 %, 33 %, 35 % og 36 %. Her ser man igjen at sannsynligheten for å velge kontantstøtte er tilnærmet lik for kvinner tilhørende ulike grupper. Dette resultatet går igjen flere steder i tabellen.

Kort oppsummert sier dette at det ikke eksisterer ekstremt store variasjoner i sannsynligheten for å velge kontantstøtte for de ulike gruppene for samme fylke, med noen få unntak i ekstrempunktene.

På tvers av fylkene er variasjonene mellom såkalte «like» kvinner større. Dette kommer spesielt godt fram hvis man sammenligner kvinner i gruppene HØY og SVÆRT HØY. I grupperingen HØY ser man at sannsynligheten for å velge kontantstøtte er på hele 46 % i Vest-Agder, mens den kun ligger på 27 % i Akershus. Det samme resultatet observeres for kvinner som tilhører gruppen SVÆRT HØY hvor sannsynligheten for å velge kontantstøtte i Vest-Agder ligger på 48 %, og synker jevnt nedover tabellen til Oslo og Akershus hvor sannsynligheten for å velge kontantstøtte for kvinner i denne grupperingen ligger på 29 %.

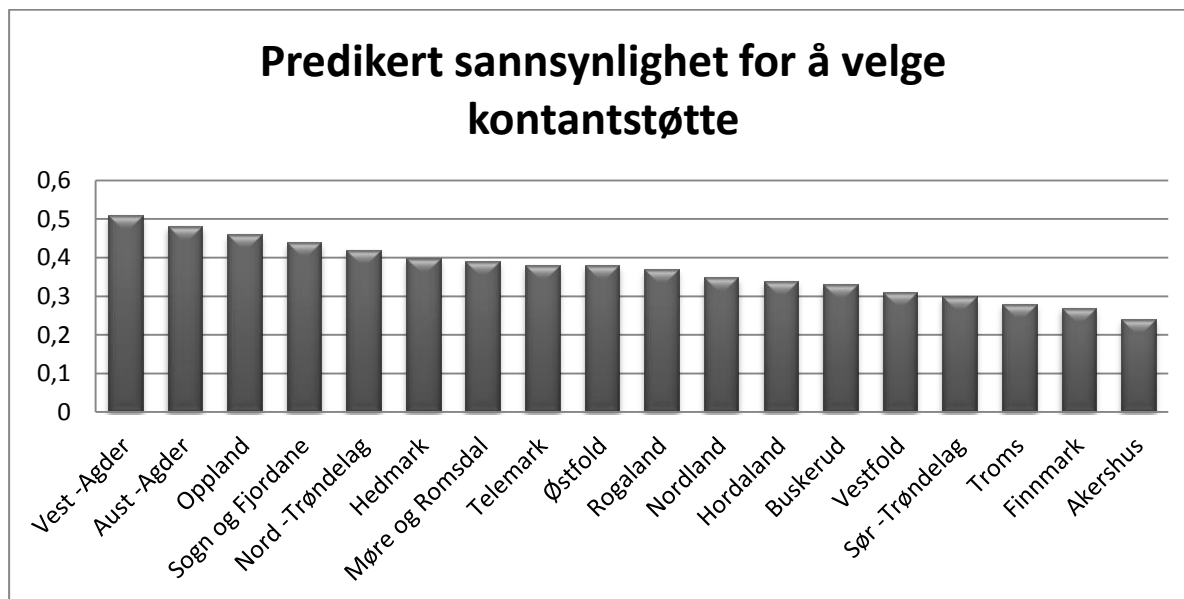
Begge disse eksemplene tyder på at like kvinner i ulike fylker har en ulik tilbøyelighet til å velge kontantstøtte, og at det dermed mest sannsynlig er andre fylkesspesifikke eller uobserverbare kjennetegn som i stor grad forklarer valget om kontantstøtte i de ulike fylkene.

5.3 Hva forklarer de regionale forskjellene i sannsynligheten for å velge kontantstøtte?

Resultatene fra regresjonen er klare: Sannsynligheten for å velge kontantstøtte er signifikant forskjellig for de ulike fylkene.

I dette avsnittet ser jeg på andre faktorer som kan forklare disse regionale forskjellene. Jeg utvider analysen med tre observerbare faktorer som ikke er inkludert i datasettet, og tre tilnærminger til hvor sterkt de tradisjonelle kjønnsrollene står i fylkene.

Figur 7: Predikert sannsynlighet for kontantstøtte i fylkene

5.3.1 Barnehagedekningen

Det er full grad av ønsket barnehagedekning for ett- og toåringer i et fylke når det ikke finnes noen ufrivillige mottakere av kontantstøtte. Andelen ufrivillige mottakere brukes dermed som et mål på hvor god barnehagedekningen er. For å få et mål på ønsket grad av barnehagedekning, antar jeg en situasjon med 100 % dekning og trekker fra prosentandelen ufrivillige mottakere. De nøyaktige tallene finnes i tabell 15. Det har ikke vært mulig å finne tall på *ønsket* grad av barnehagedekning verken på individnivå, fylkesnivå eller på landsbasis. Løsningen blir dermed å basere seg på en spørreundersøkelse gjennomført av Nav i 2010.

NAV's spørreundersøkelse

Undersøkelsen er rettet mot foreldre med barn som hadde rett på kontantstøtte i 2010. Resultatene kommer fra rapporten «En av fire med kontantstøtte ønsker barnehageplass» (Bakken & Myklebø 2010b). Til undersøkelsen ble det trukket et tilfeldig utvalg på 3 866 individer med barn født i 2008. 2327 individer svarte på undersøkelsen. 60 prosent av foreldrene i utvalget som svarte på undersøkelsen oppga at de på tidspunktet for undersøkelsen mottok kontantstøtte. Dette tilsvarer omtrentlig 1396 personer.

Jeg antar at dette er et representativt utvalg for populasjonen slik at jeg kan dra slutninger fra utvalget i undersøkelsen til mitt eget utvalg. Resultatet er at det i hvert fylke er en gitt

prosentandel av kontantstøttemottakerne som er ufrivillige mottakere. Disse individene kan ikke identifiseres i datasettet.

Barnetilsynsundersøkelsen 2010 viser til at omtrent 90 % av mottakerne var kvinner, og jeg antar derfor at dette er en stor nok andel til at det er overføringsmuligheter mellom resultatene fra dataene til NAV og min egne data. Dette vil da tilsi at det blant mine 44 730 kvinnelige mottakere er omtrentlig 11 183 av dem ufrivillige mottakere på landsbasis i 2010.

Undersøkelsen avslørte at omkring 25 % av alle mottakere på landsbasis var såkalte ufrivillige kontantstøttemottakere, som egentlig ønsket fulltids barnehageplass. Innenfor mitt rammeverk betyr dette at den ønskede graden av barnehagedekning for ett- og toåringer på landsbasis ligger på 78 %.

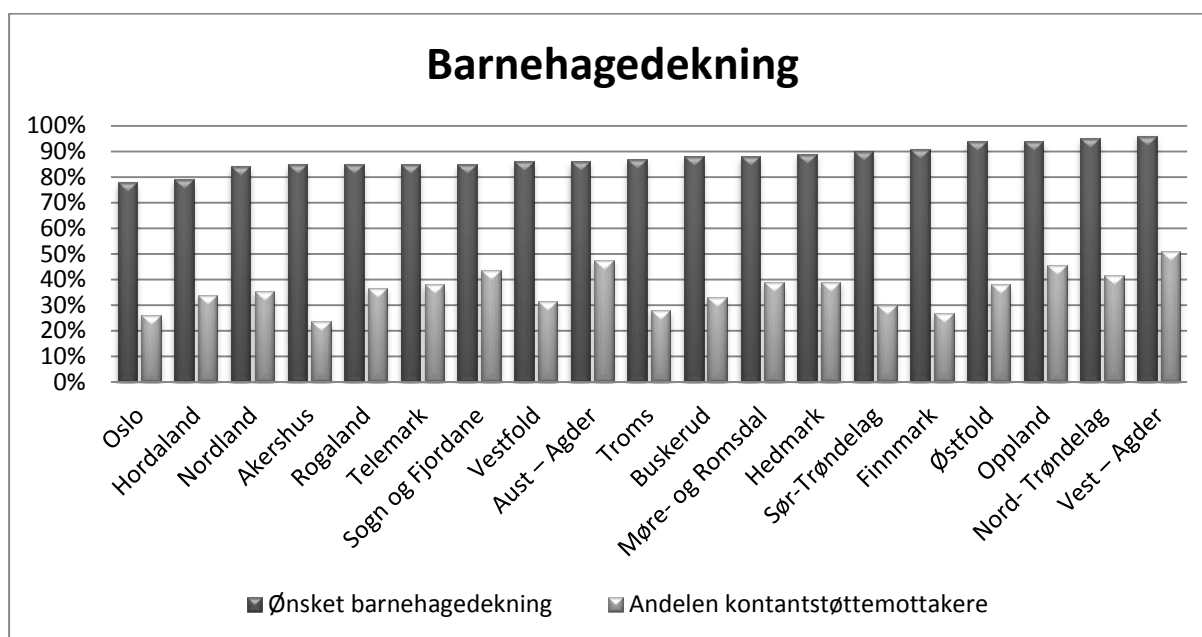
I figur 8 ser man at ønsket grad av barnehagedekning er lavest i Oslo, og dette betyr da at antallet ufrivillige kontantstøttemottakere er størst i dette fylket. Videre følger Hordaland, Nordland og Akershus fylke. Vest-Agder, Nord-Trøndelag, Østfold og Oppland har den laveste graden av ufrivillige kontantstøttemottakere.

Den underliggende hypotesen er at lav grad av ønsket barnehagedekning henger sammen med høy andel kontantstøttemottakere. Mangelen på barnehageplasser gjør at foreldre ser seg nødt til å ta seg av omsorgen for barna selv. Forventningen er da at et fylke med relativ lav grad av ønsket barnehagedekning også vil ha en relativ høy andel mottakere.

Figur 8 viser resultater som strider mot denne hypotesen. Vest-Agder fylke har både den høyeste andelen kontantstøttemottakere, og den høyeste graden av barnehagedekning av alle fylkene. Den samme type motstridende resultat observeres også i Oppland, Nord-Trøndelag, Nordland og Hedmark. Alle fire fylker har en relativt høy andel mottakere, og en relativt høy grad av barnehagedekning. Oslo og Akershus fylke er de to fylkene med lavest andel kontantstøttemottakere, samtidig som at de er blant de fylkene med lavest grad av barnehagedekning.

På den annen side finnes det også fylker hvor denne hypotesen ser ut til å være sann. Finnmark har en lav andel kontantstøttemottakere samtidig som at barnehagedekningen er på hele 91 %. Sogn og Fjordane har en relativt høy andel mottakere, men også en relativt lav barnehagedekning. Dette indikerer at det kan være en sammenheng mellom antall mottakere og barnehagedekningen i disse fylkene.

- **Figur 8: Barnehagedekning og andelen kontantstøttemottakere**

Kilde: Bakken & Myklebø, 2010b

Hvis et fylke har en relativt lav andel ufrivillige kontantstøttemottakere og en relativt høy andel mottakere totalt, tyder dette på at det er andre faktorer enn barnehagedekningen som ligger bak avgjørelsen. Barnehagedekningen regnes dermed som relativt god. Det er viktig å være bevisst på at et høyt antall frivillige mottakere av kontantstøtte vil lede til flere ledige barnehageplasser slik at de som ønsker barnehageplass sannsynligvis vil få det.

Til slutt er det også verdt å nevne at den lokale prioritering av barnehagedekning også kan reflektere graden av tradisjonalisme både i populasjonen og blant de folkevalgte (Kravdal 1996).

5.3.2 Boligpriser

Ifølge SSBs forbruksundersøkelse bruker nordmenn størsteparten av sin inntekt på utgifter til bolig. I 2009 brukte husholdninger i Norge i gjennomsnitt 31,2 % av inntekten på utgifter til bolig, lys og brensel (Statistisk Sentralbyrå, 2009a). I mangel på en fylkesspesifikk konsumprisindeks, bruker jeg boligpriser, pris per kvadratmeter, som en indikator på hvor dyrt det er å bo i et fylke. Dette kan selvfølgelig variere kraftig mellom byer innenfor samme fylke.

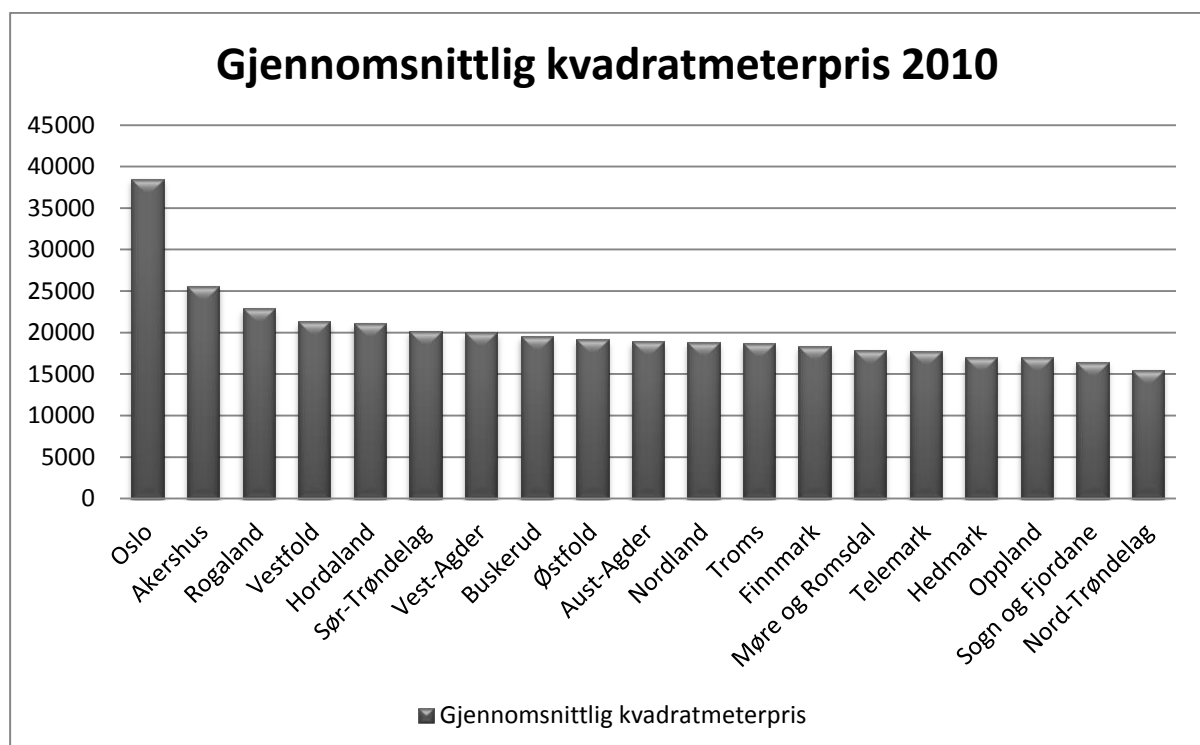
Er det relativt billig å bo i et fylke, vil man ha en større økonomisk frihet, og kvinnen vil i større grad ha mulighet til utvidet permisjon. Lave boligpriser i den neoklassiske modellen

betyr at en større andel av samboers eksogent gitte inntekt er disponibel til konsum, noe som i den neoklassiske modellen tilsier en økning i kvinnens arbeidsfrie inntekt relativt til en kvinne som står overfor høyere boligpriser. Ifølge denne hypotesen bør andelen kontantstøttmottakere i et fylke være relativt større dersom boligprisene er relativt lavere.

I storbyene er det rimelig å anta at en større andel bor i blokkleiligheter. Dermed gjør jeg en antakelse om at pris pr kvadratmeter for eneboliger påvirker pris pr kvadratmeter i andre typer boliger. Da kan man bruke pris pr kvadratmeter i eneboliger som et mål på boligprisforskjeller i de ulike fylkene. De nøyaktige tallene for pris per kvadratmeter finnes i tabell 16.

En interessant observasjon er at Vest-Agder fylke som har den høyeste andelen kontantstøttmottakere også har en relativ høy kvadratmeterpris. Den samme observasjonen gjelder for Aust-Agder, Hordaland, Rogaland og i en viss grad også Østfold fylke. Dette kan indikere at det er andre faktorer enn faste utgifter som ligger bak avgjørelsen.

- **Figur 9: Gjennomsnittlig pris pr kvadratmeter i ulike fylker.**

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, 2010a

I Troms, Finnmark og i en viss grad også Telemark har man den samme observasjonen, men i den andre enden av skalaen. Her er prisen per kvadratmeter relativt lav, men det er også

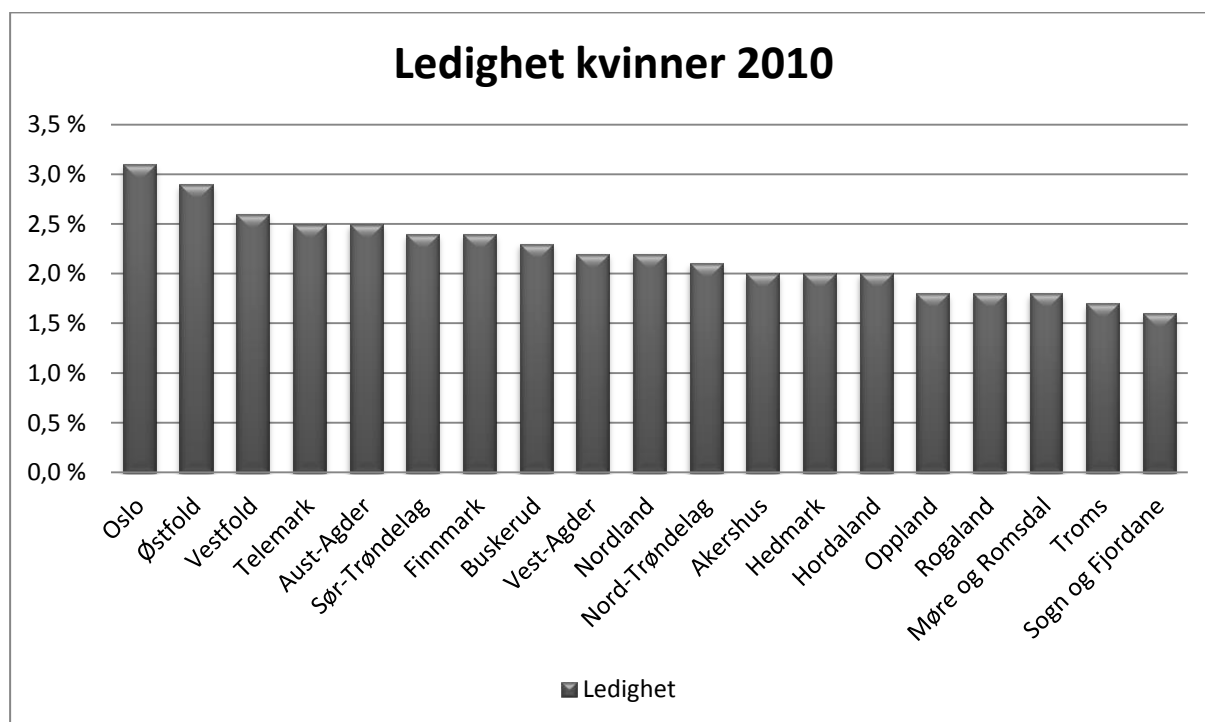
andelen kontantstøttemottakere. I disse fylkene ser det ikke ut til å være noen klar sammenheng mellom kvadratmeterpris og andelen mottakere av kontantstøtte.

I enkelte fylker ser det ut som om det er en klar sammenheng mellom boligpriser og andelen kontantstøttemottakere. Oslo og Akershus er både nederst på listen over antall mottakere, og øverst på listen over pris per kvadratmeter. Dette kan bety at man i disse fylkene i større grad er avhengig av to inntekter for å dekke familiens faste utgifter. Det ser også ut til å være en sterk sammenheng i Buskerud, Nordland, Møre og Romsdal, Hedmark og Oppland.

5.3.3 Arbeidsledighet

Står man overfor en situasjon med høy arbeidsledighet, og man er arbeidsledig selv, er sannsynligheten stor for at småbarnsmødrene velger å ivareta omsorgen for egne barn. De vil da få en overføring i form av kontantstøtte, samtidig som de unngår utgifter til barnehage.

Figur 10: Arbeidsledighet blant kvinner i ulike fylker i 2010

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, 2010c

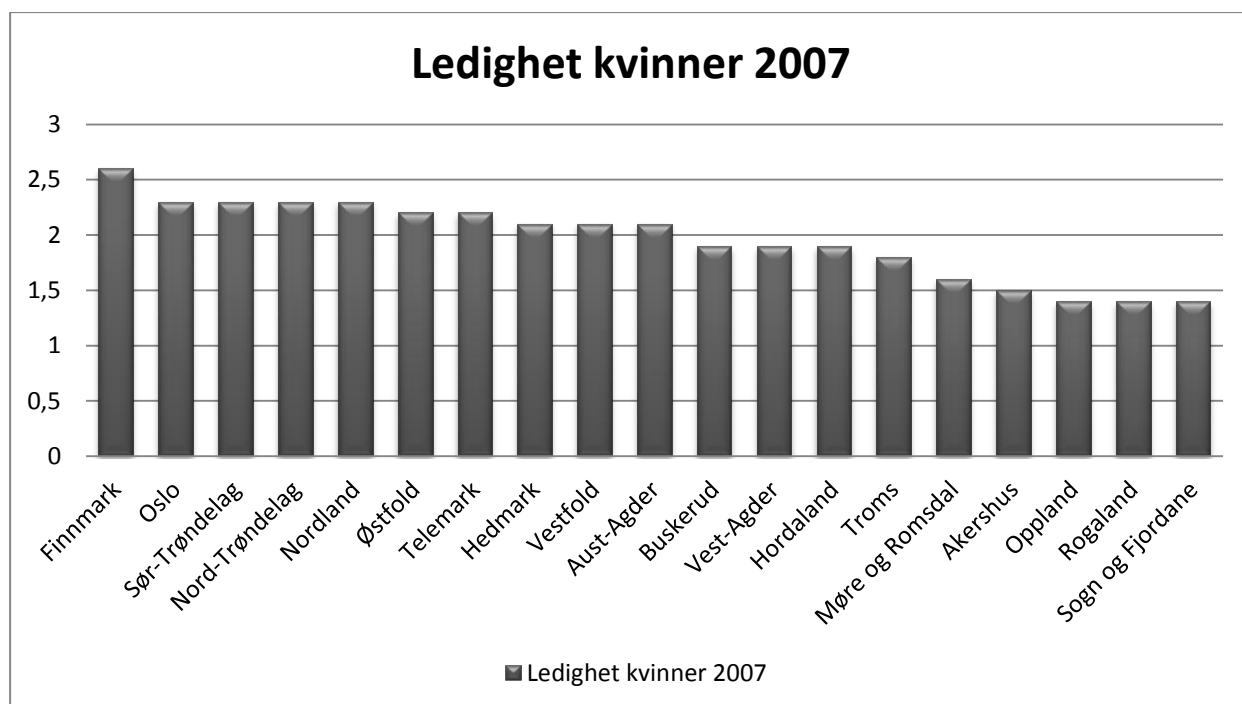
Hypotesen her er dermed at fylker med relativt høy arbeidsledighet også vil ha en relativt høy andel kontantstøttemottakere, gjennom at kvinner tar omsorgen for egne barn. Det er viktig å huske på at arbeidsledige er de individene som klassifiserer seg selv som aktivt arbeidssøkende. Arbeidsledige som ikke er aktivt søkende vil dermed ikke være inkludert i

statistikken, men kan likevel være mottakere av kontantstøtte. De nøyaktige tallene finnes i tabell 17.

I denne situasjonen er det også interessant å se på hvordan arbeidsledigheten så ut i 2007, før kvinnene fødte barna som i 2010 har rett på kontantstøtte. Noen velger kanskje kontantstøtte fordi de var arbeidsledige før fødsel, har dermed ikke noen jobb å vende tilbake til, og må bruke tid på å finne seg ny jobb. Denne ledigheten vil mest sannsynlig korrelere med andelen som mottok engangsstønad ved fødsel. Mer presise tall finnes i tabell 18.

Fra figur 11, og tabell 2, ser man at både Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Nordland, Telemark, Østfold, Hordaland, Vestfold, Buskerud og Hedmark har relativ høy arbeidsledighet og en relativ høy andel kontantstøttemottakere, eller i hvert fall en sterk sammenheng mellom arbeidsledigheten og antall mottakere av kontantstøtte.

Figur 11: Arbeidsledighet blant kvinner i ulike fylker i 2007

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, 2007

Oslo, Finnmark, Vest-Agder, Oppland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Rogaland ser ikke ut til ha en klar sammenheng mellom arbeidsledigheten i 2007 og andelen kontantstøttemottakere. Forholdet ser heller ut til å være motsatt i disse tilfellene.

5.4 Blinder-Oaxaca dekomponering

Jeg har nå sett på andre observerbare faktorer som kan være med på å påvirke sannsynligheten for å velge kontantstøtte, som av ulike grunner ikke kunne inkluderes i regresjonen. Det er plausibelt å anta at også uobserverbare faktorer vil påvirke sannsynligheten for å velge kontantstøtte. Blinder-Oaxaca dekomponeringen regner ut hvor stor del av forskjellen i tilbøyeligheten til å velge kontantstøtte som blir forklart av de observerbare faktorene i regresjonen, andre uobserverbare faktorer, og av interaksjonen mellom disse to. Metoden har i utgangspunktet blitt benyttet på resultater fra lineære regresjoner.

Sinning et al. (2008) utvider metoden til også å gjelde resultater fra ikke-lineære regresjoner. Følgende dekomponering kan brukes ved lineære regresjoner, hvor ligning 15 viser den lineære regresjonen gjort for individ i gruppe $g = (A, B)$:

$$(15) Y_{ig} = \underline{X}_{ig} \beta_g + \varepsilon_{ig}$$

Denne ligningen kan dekomponeres på følgende måte:

$$(16) \bar{Y}_A - \bar{Y}_B = \Delta^{OLS} = (\bar{X}_A - \bar{X}_B) \hat{\beta}_A + \bar{X}_B (\hat{\beta}_A - \hat{\beta}_B)$$

Det første leddet på høyre side viser forskjellen i den avhengige variabelen mellom de to gruppene som forklares av forskjeller i observerbare karakteristikk, mens det andre leddet viser forskjellen i utfallet forklart av forskjeller i de estimerte koeffisientene.

Daymont and Audrisani (1984) foreslår følgende utvidelse av Blinder-Oaxaca dekomponering for ikke-lineære regresjonsmodeller:

$$(17) \bar{Y}_A - \bar{Y}_B = (\bar{X}_A - \bar{X}_B) \beta_B + \bar{X}_B (\beta_A - \beta_B) + (\bar{X}_A - \bar{X}_B) (\beta_A - \beta_B) = E + C + CE$$

I følge forfatterne vil E-delen være den delen av differensialet som skyldes forskjeller i observerbare faktorer, C er den delen av differensialet som skyldes ulikheter i de estimerte koeffisientene, mens CE representerer den delen av differensialet som kan skyldes interaksjon mellom C og E.

Metoden kan f. eks. brukes til dekomponering av lønnsforskjeller mellom menn og kvinner til en del som forklares av forskjeller i observerbare faktorer som f. eks. skolegang, og en uforklart del som kan skyldes diskriminering (Borjas 2013 s. 388-390).

Anta at vi har lønnsdifferensial mellom menn og kvinner:

$$(18) \Delta \bar{W} = \bar{W}_M - \bar{W}_F = \alpha_M + \beta_M \bar{S}_M - \alpha_F - \beta_F \bar{S}_F$$

Hvor \bar{W} er gjennomsnittslønn, og \bar{S} er gjennomsnittlig antall år med skolegang for hvert kjønn. Anta at man legger til og trekker fra $\beta_M \times \bar{S}_M$, og stokker om på ligningen slik at man får:

$$(19) \Delta \bar{W} = (\alpha_M + \alpha_F) + (\beta_M - \beta_F) \bar{S}_F + \beta_M (\bar{S}_M - \bar{S}_F)$$

Hvor leddet $\beta_M (\bar{S}_M - \bar{S}_F)$ betegner forskjellen i lønn forklart av forskjell i skolegang, mens leddet $(\alpha_M + \alpha_F) + (\beta_M - \beta_F) \bar{S}_F$ er lønnsforskjeller som ikke er forklart av observerbare faktorer som skolegang, som ofte forklares med kjønnsdiskriminering i arbeidsmarkedet.

Det siste leddet vil få verdien 0 dersom menn og kvinner i gjennomsnitt har like mange års skolegang. Det andre leddet vil være positiv dersom menns utdanning verdsettes mer, eller om arbeidsgivere bare betaler menn mer enn de betaler kvinner

Jeg vil benytte den samme metoden for å dekomponere differansen i tilbøyeligheten til å velge kontantstøtte i ulike fylker til en observerbar og en uobserverbar del. Dermed vil jeg få et inntrykk av hvor mye av differansen i sannsynligheten for å velge kontantstøtte som skyldes rent økonomiske faktorer, og hvor mye som skyldes andre ting, som f. eks. sosiale normer.

Gyldigheten av denne dekomponeringen hviler i stor grad på at alle dimensjoner av observerbare karakteristikk - som kan forklare differansen - er kontrollert for. Denne antakelsen vil mest sannsynlig føre til vanskeligheter gjennom at enkelte faktorer som definitivt påvirker avgjørelsen ikke er inkludert i regresjonene.

Blinder-Oaxaca dekomponering har som mål å dekomponere en avhengig variable for to ulike grupper i en del forklart av forskjeller i observerte karakteristikk og en del forklart av forskjeller i de estimerte koeffisientene. Ettersom dekomponeringen foregår på gruppenivå, deler man fylkene inn i to grupper etter hvor stor andel kontantstøttemottakere de har. De ti øverste fylkene i andelen mottakere, i følge tabell 2, blir definert som høyandels-fylker, mens de resterende ni fylkene defineres som lavandels-fylker. Dermed vil man få dekomponert

differansen i sannsynligheten for å velge kontantstøtten for høyandels og lavandels-fylker i en observerbar og en uobserverbar del.

Både utdannings og inntektsnivå er svært høyt i Oslo og Akershus relativt til de andre fylker. Dette vil mest sannsynlig føre til at det andre leddet i dekomponeringen ifølge ligning 17 blir veldig negativt, noe som kan skape problemer for analysen ettersom prosentandelene i stor grad blir negative. Jeg velger derfor å ta Oslo og Akershus ut av utvalget, og dele det resterende utvalget inn i to grupper på samme måte som før.

Ved dekomponering kommer det fram at hele 97,2 % av differansen i tilbøyelighet til å velge kontantstøtte skyldes uobserverbare faktorer, faktorer ikke inkludert i regresjonen.

Til slutt sammenligner jeg to ekstrempunkter i andelen kontantstøttemottakere. Ettersom Akershus er ekskludert fra denne analysen, sammenligner jeg Vest-Agder og Finnmark, som har henholdsvis den høyeste og den tredje laveste andelen mottakere. Resultatene viser klart at det også her i størst grad er uobserverbare faktorer som forklarer forskjellene i sannsynligheter for å velge kontantstøtte på tvers av de to gruppene.

Alle de ulike resultatene i dette avsnittet viser at det er en stor andel av differensialet som er forklart av uobserverbare faktorer og dette resultatet vil jeg ta med meg videre i min analyse. Jeg har allerede diskutert andre observerbare faktorer som kan påvirke valget om kontantstøtte. Videre tar jeg for meg ulike uobserverbare faktorer som også kan antas å ha en påvirkning på avgjørelsen. I denne analysen er «observerbare faktorer» faktorer som er observerbare på individnivå. De andre faktorene jeg har kalt «uobserverbare faktorer» er selvfølgelig observerbare, men ikke inkludert i regresjonen.

5.5 Mål på tradisjonelle kjønnsroller

I artikkelen «*The Intergenerational Transfer of the Gender Gap in Labor Force Participation*» tester Haaland m. fl. (2013) hypotesen om at kvinners deltakelse i arbeidsmarkedet begrenses av overføringer av verdier, tro og forventninger om familie og arbeid mellom generasjoner og innenfor ulike samfunn. Som et mål på denne verdioverføringen bruker de andelen mødre som arbeider fulltid, Kristelig Folkepartis valgoppslutning, og andelen voksne med høyere utdanning. Som resultat finner de at gapet mellom kjønnene i deres deltakelse i arbeidsmarkedet er større i kommuner hvor Kristelig

Folkeparti har stor oppslutning, hvor andelen kvinner som jobber fulltid er lav og hvor andelen voksne med høyere utdanning er lav.

Jeg velger å benytte meg av de samme tilnærmingene, i tillegg til likestillingsindeksen, for å se på hvor sterkt tradisjonelle kjønnsroller står i fylkene. I alle disse tilfellene kan man anta at en sterk sosial norm om å velge kontantstøtte fører til flere kontantstøttemottakere som igjen fører til at enda flere føyer seg til den sosiale normen. Ifølge det teoretiske rammeverket jeg har valgt å benytte meg av, vil dette gjøre den negative nytten ved å divergere fra normen større.

5.5.1 Kristelig Folkepartis oppslutning

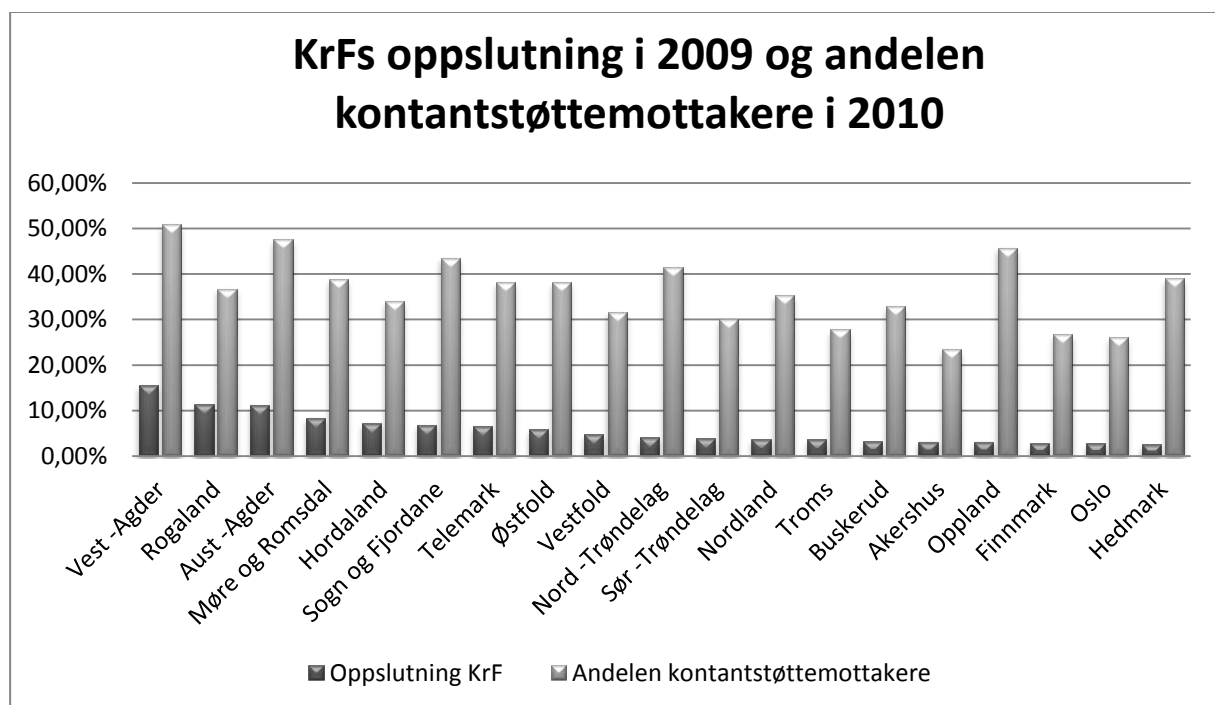
Religion, og religiøse verdier, er en viktig underliggende mekanisme som kan forklare de uobserverbare forskjellene mellom de ulike fylkene. Det er vanlig å anta en sammenheng mellom religion og tradisjonelle kjønnsroller. Dessverre er data om religion og livssyn på individnivå tilnærmet ikke-eksisterende.

Jeg løser dette problemet med å følge Haaland m. fl. (2013), og bruker oppslutningen til Kristelig Folkeparti som et mål på hvor sterkt religiøse verdier står i et samfunn. Kristelig Folkeparti er det partiet i norsk politikk som er den største forkjemperen for tradisjonelle kjønnsroller. Jeg gjør dermed en antakelse om at en stemme til Kristelig Folkeparti er en stemme for tradisjonelle kjønnsroller. Det er rimelig å anta at ikke alle tilhengere av tradisjonelle kjønnsroller benytter seg av sin stemmerett, eller at de velger å gi sin stemme til andre partier. Jeg velger allikevel å se på Kristelig Folkepartis oppslutning som andel av totalt antall stemmer gitt i et fylke, ettersom stemmegiverne er de som har tatt et aktivt verdivalg mht. kjønnsroller gjennom sin stemme. Oppslutning i prosent finnes i tabell 18.

Hypotesen her går ut på at innbyggere i fylker med større oppslutning til Kristelig Folkeparti opplever at de tradisjonelle kjønnsnormene hvor kvinnens plass er i hjemmet står sterkere. Jo flere som stemmer Kristelig Folkeparti, desto flere er tilhengere av de tradisjonelle kjønnsnormene. Ifølge det teoretiske rammeverket for sosiale normer vil dette gjøre den negative nytten ved å divergere fra den sosiale normen større. Høy oppslutning til Kristelig Folkeparti i et fylke indikerer dermed en relativ stor andel mottakere av kontantstøtte i samme fylke.

I flere tilfeller ser det ut til å være sammenheng mellom andelen kontantstøttmottakere i et fylke og Kristelig Folkepartis oppslutning. Vest-Agder, Aust-Agder og Sogn og Fjordane fylke har en relativt stor andel kontantstøttmottakere og stor oppslutning til Kristelig Folkeparti fra stortingsvalget i 2009. Disse fylkene er kjent for å være del av det såkalte «bibelbeltet». Bibelbeltet er kjent for å være et område med høy folkelig kristen religiøsitet, og det går langs kysten fra Aust-Agder til Møre og Romsdal. De store byene som Bergen og Stavanger er gjerne ekskludert (Bibelbeltet, 2014). Tre fylker som har en klar sammenheng mellom andelen kontantstøttmottakere og oppslutningen til Kristelig Folkeparti er Oslo, Akershus og Finnmark. På landsbasis har disse tre fylkene både lavest prosentandel mottakere av potensielle mottakere, og lavest den laveste prosentandelen stemmer til Kristelig Folkeparti av alle stemmer i Stortingsvalget i 2009.

Figur 12: Kristelig Folkepartis oppslutning i 2009 og andelen kontantstøttmottakere 2010 fordelt på fylker

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, 2009b.

Det er også noen overraskelser i denne tabellen. Både Oppland og Hedmark har en relativt stor andel kontantstøttmottakere, men en veldig lav oppslutning rundt Kristelig Folkeparti.

Hedmark fylke er det fylke med lavest andel stemmer til Kristelig Folkeparti. På den andre

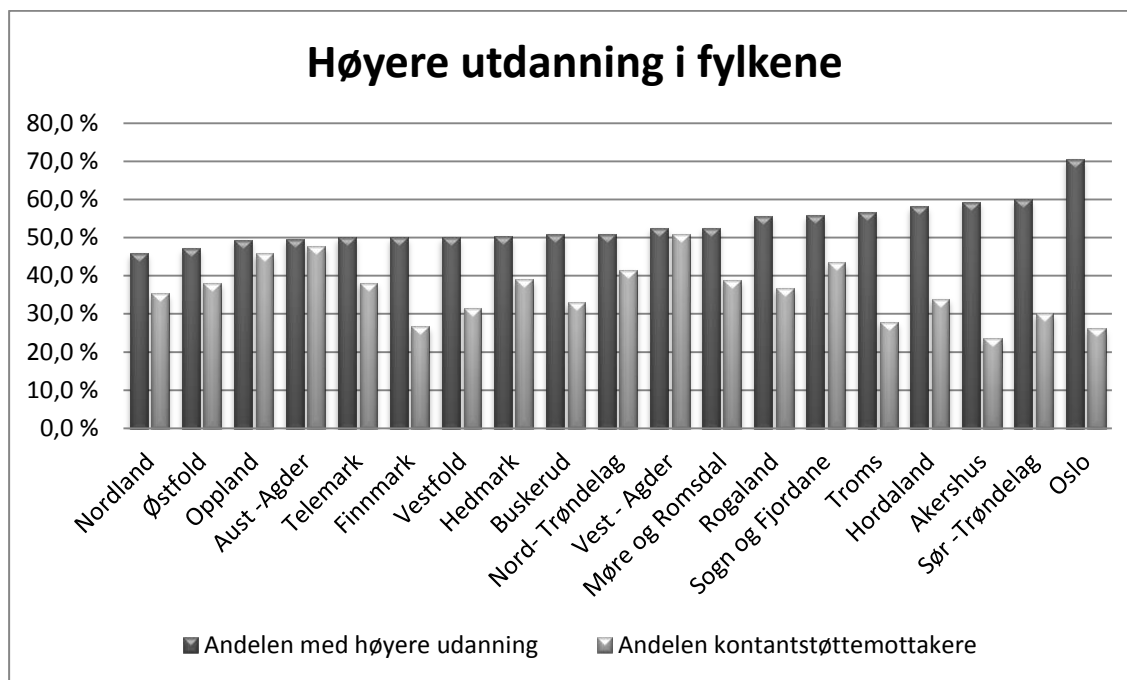
siden er både Rogaland og Hordaland fylker med en relativt lav andel kontantstøttmottakere, men som likevel har en relativt høy andel stemmer til Kristelig Folkeparti.

5.5.2 Andelen med høyere utdanning i fylket

Det er korrelasjon mellom høyere utdanning og graden av kjønnsnormer i et samfunn. Høyere utdanning henger sammen med svakere tradisjonelle kjønnsroller (Bolzendahl & Myers, 2004). Ifølge Bolzendahl & Myers vil man gjennom utdanning bli eksponert for egalitære teorier, og dette vil redusere aksepten for myter og stereotyper når det gjelder kjønn. Kvinner med høyere utdanning vil også ha en høyere tilbøyelighet til å ønske seg en karriere, og dermed divergere fra kvinnens tradisjonelle posisjon i hjemmet. Utdanningsnivå diskutert i dette avsnittet er ikke det samme som utdanningsnivået som jeg allerede har kontrollert for i regresjonen. Det som diskuteres her er at andelen med høy utdanning i et fylke kan ha en effekt på kjønnsnormene i samfunnet.

Haaland m. fl. (2013) finner at flere kvinner jobber fulltid i kommuner hvor utdanningsnivået generelt er høyere, og at kjønnsgapet dermed er mindre i disse kommunene. Hvis det er en negativ sammenheng mellom utdanningsnivå og kjønnsroller i et fylke, forventer jeg at et høyere utdanningsnivå samsvarer med færre kontantstøttmottakere. Høyere utdanning i dette tilfellet er all utdanning som kommer etter videregående skole, inkludert utdanning på forskningsnivå. De nøyaktige prosentandelene finnes i tabell 19.

Figur 13: Andelen med høyere utdanning i fylkene

De aller fleste fylkene har en andel innbyggere med høyere utdanning på et nivå som ligger mellom 49 % og 52 %. Gjennomsnittet på landsbasis ligger på omtrent 53 %. Oslo og Sør-Trøndelag skiller seg fra gjennomsnitt med å ha en andel med høyere utdanning på henholdsvis 70,4 % og 60 %. Nordland ligger på bunn med 45,9 %.

Aust-Agder og Oppland ser ut til å ha en klar sammenheng mellom utdanningsnivå og andelen kontantstøttmottakere. Begge fylkene har en relativt høy andel kontantstøttmottakere, og et relativt lavt utdanningsnivå blant innbyggerne. Dette kan tyde på underliggende mekanisme hvor det relativt lave utdanningsnivået fører til at tradisjonelle kjønnsroller står sterkere, noe som igjen har sammenheng med antall kontantstøttmottakere i fylket.

På den annen side ser det ut til at Vest-Agder og Sogn og Fjordane både har en relativt høy andel kontantstøttmottakere, og en relativt høy andel høyere utdannede i sin befolkning. Dette skulle dermed ha indikert at det ville vært færre kontantstøttmottakere i de to fylkene. I andre fylker som f. eks. Finnmark og Vestfold har de en relativt lav andel kontantstøttmottakere samtidig som at det også er relativt lavt utdanningsnivå i befolkningen. Her ville man forventet at det relativt lave utdanningsnivået førte til mer

fremtredende kjønnsroller som igjen ville ha sammenheng med antall mottakere av kontantstøtte i fylket.

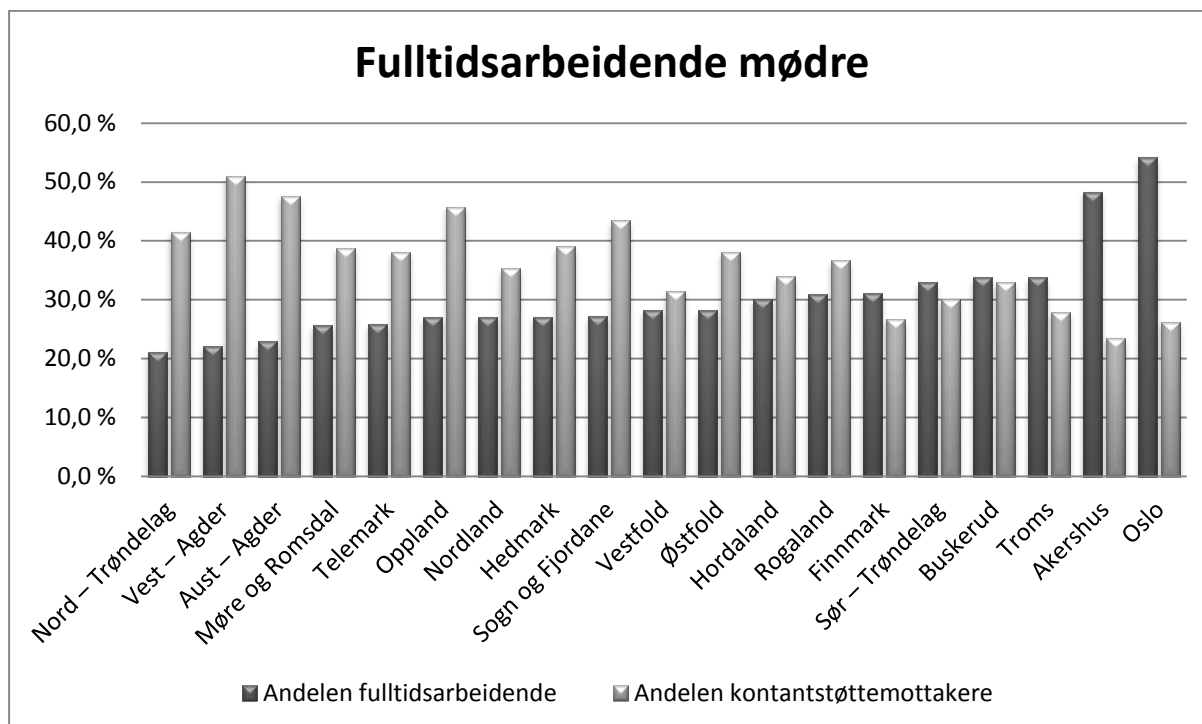
5.5.3 Deltidsarbeid

I datasettet har jeg ikke informasjon om hvilken stillingsprosent kvinner med arbeidsinntekt innehar. Dette problemet løser jeg på samme måte som Haaland m. fl. (2013) ved å følge Havnes & Mogstad (2011), og omtale et individ som fulltidsarbeidende dersom hennes årlige inntekt overskrider fire ganger grunnbeløpet satt av folketrygden. I 2010 var grunnbeløpet på 75 641 kr. Man er dermed definert som fulltidsansatt hvis man i løpet av ligningsåret 2007 tjente mer enn 302 564 kr. Grunnen til at jeg velger å se på inntekt fra 2007 er at jeg ikke er interessert i den direkte eller simultane effekten av deltidsarbeid og kontantstøtte. Jeg er mer interessert i hvilken arbeidssituasjon kvinnene var i før fødsel, og hvordan det henger sammen med deres valg om kontantstøtte i 2010.

Haaland m. fl (2013) finner at kjønnsnormer er mindre fremtredende i kommuner hvor en stor andel av kvinnene jobber fulltid, og at dette vil påvirke andre kvinner slik at deres tilbøyelighet til å velge fulltidsarbeid øker. Forventningen blir dermed at fylker med høyere andel kvinner som jobber deltid har en lavere andel kontantstøttemottakere. De nøyaktige tallene finnes i tabell 21.

Ifølge forventningene ser teorien ut til å stemme godt med virkeligheten i dette eksempelet. Det er spesielt i Aust-Agder og Vest-Agder det ser ut til å være en klar sammenheng mellom antall kontantstøttemottakere og andelen kvinner som jobbet fulltid i 2007. Begge disse fylkene har en høy andel kontantstøttemottakere og en lav andel mødre som jobber fulltid. I Oslo, Akershus, Sør-Trøndelag, Troms og Finnmark ser også denne sammenhengen ut til å stå sterkt. Her har de både en meget lav andel kontantstøttemottakere og en høy andel fulltidsarbeidende framtidige mødre. Det ser dermed ut til å være en korrelasjon mellom kvinners stillingsbrøk før fødsel og styrken i normen om å ta ut kontantstøtte.

- **Figur 14: Andelen fulltidsarbeidende mødre i fylkene**

Samtidig ser det ikke ut til at det er sammenheng mellom andelen fulltidsarbeidende kvinner og andelen mottakere av kontantstøtte i Sogn og Fjordane eller Vestfold. Her er resultatene mer avvikende gjennom at Sogn og Fjordane har en relativ høy andel mottakere, og en høy andel fulltidsarbeidende, mens Vestfold opplever det motsatte.

5.5.4 Likestillingsindeksen

«En indeks er et samlemål som gjør det mulig å måle et fenomen uten at det finnes direkte data om dette fenomenet» (Hirsch, 2010). Indeks for kjønnslikestilling skal være en beskrivelse av graden av forskjeller mellom kjønnene på kommunenivå langs ulike dimensjoner som kan måles ved hjelp av statistikk (Hirsch & Lillegård, 2009). Med kjønnslikestilling mener forfatterne likestilling mellom menn og kvinner. Siden 1999 har SSB presentert en egen likestillingsindeks for kommunene. Indeksen beregnes som et gjennomsnitt av følgende indikatorer:

- Andel barn 1-5 år i barnehage
- Kvinneandel blant kommunestyrerepresentanter
- Forholdet mellom andel kvinner og menn med høyere utdanning
- Forholdet mellom andel kvinner og menn i arbeidsstyrken
- Forholdet mellom menn og kvinners gjennomsnittlige bruttoinntekt

- Forholdet mellom andel kvinner og menn i deltidsarbeid
- Andel fedre som tar hele fedrekvoten eller mer av foreldrepengeperioden
- Grad av kjønnsbalansert næringsstruktur
- Forholdet mellom menn og kvinner i offentlig sektor
- Forholdet mellom menn og kvinner i privat sektor
- Kvinneandel blant ledere
- Grad av kjønnsbalanse i utdanningsprogram på videregående skole

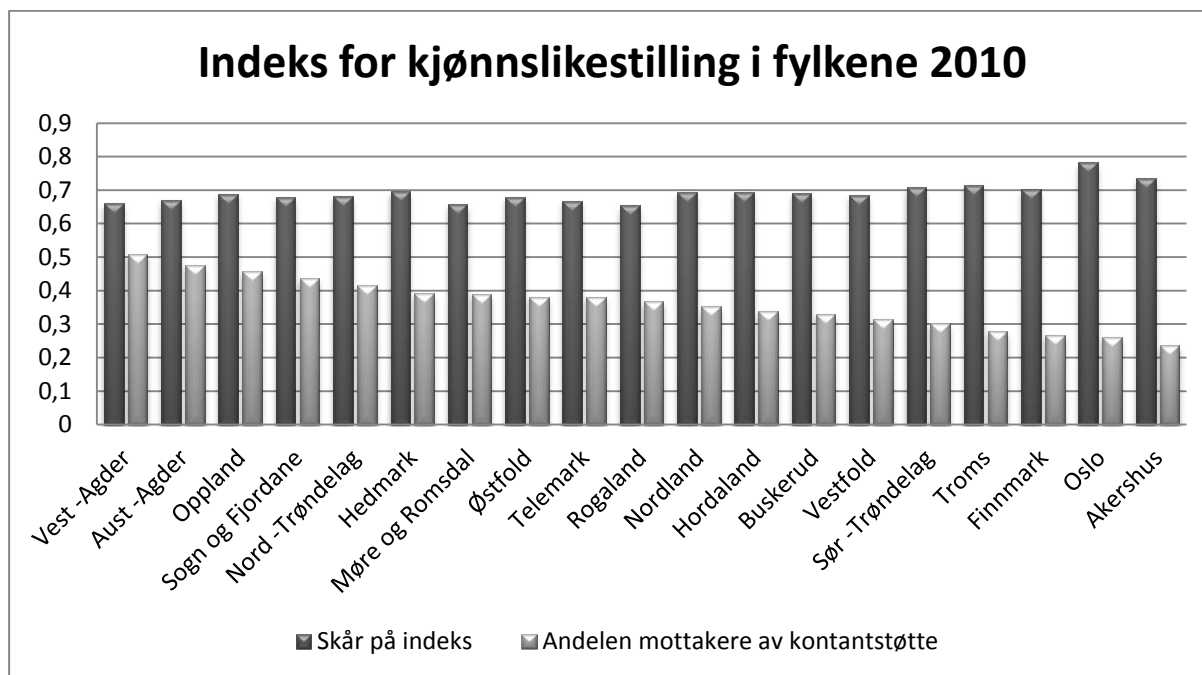
Indikatorene beskrives i notatet «*Hvordan måle likestilling mellom menn og kvinner i kommunene?*» publisert av Statistisk sentralbyrå. Andelen fedre som tar ut foreldrepermisjon antas å være viktig ettersom dette sier noe om graden av likestilling i hjemmet, noe som er en viktig komponent i arbeidet for økt likestilling. Andelen kvinnelige ledere er viktig for å forklare lønnsgapet mellom menn og kvinner. Enkelte av indikatorene skaleres slik at forholdet mellom indikatorene blir presist. Er inntektsnivået likt for menn og kvinner i en kommune likt, vil kommunen få en skår på 1 på denne indikatoren. Får man en skår på 0,5 betyr dette at kvinnene i kommunen i snitt har halvparten så stor inntekt som mennene i kommunen (Hirsch, 2010).

Min forventning er at fylker med lavere skår på likestillingsindeksen vil ha en høyere andel kontantstøttemottakere. Deltidarbeid og høyere utdanning inngår også i likestillingsindeksen, men her som forholdstall i stedet for absoluttall som jeg benyttet tidligere i analysen.

Dette vil følge rammeverket for sosiale normer som ble introdusert i kapittel 3.2. Flere vil slutte seg til de tradisjonelle kjønnsrollene og ta omsorgen for egne barn, desto sterkere de tradisjonelle kjønnsrollene står i samfunnet. Det kan selvfølgelig være mulig at det er store forskjeller i kommunene innenfor et fylke.

Det er nødvendig å bruke tre desimaler for å få fram forskjellene ettersom indeksen ligger mellom 0 og 1. (Hirsch, 2010). De nøyaktige tallene med tre desimaler finnes i tabell 22.

Figur 15: Indeks for kjønnslikestilling i fylkene 2010

Kilde: Statistisk Sentralbyrå 2010b

Det ser ut til å være en klar sammenheng mellom likestillingsindeksen og andelen kontantstøttemottakere i både i Vest-Agder og Aust-Agder. Likestillingsindeksen er lav og andelen kontantstøttemottakere er høy. Her kan det igjen se ut som om kjønnsroller er en underliggende mekanisme i valget om kontantstøtte. Teorien stemmer også med observasjonene for Oslo, Akershus, Finnmark, Troms og Sør-Trøndelag som alle fem er nederst på lista over andelen kontantstøttemottakere, men som også kommer best ut på likestillingsindeksen. Den høye graden av likestilling i disse fylkene ser ut til å ha sammenheng med en lav andel kontantstøttemottakere.

På den annen side er det her tilfeller hvor det ikke ser ut til å være noen sammenheng i det hele tatt. Både Oppland og Hedmark ligger relativt høyt opp på lista over andelen kontantstøttemottakere, men har allikevel ikke en indeks for kjønnslikestilling som er nærmere 1 enn 0. Rogaland kan også se ut til å være et avvik fra teorien. Rogaland har en relativt lav andel kontantstøttemottakere, men er allikevel det fylket som kommer dårligst på likestillingsindeksen.

6 Konklusjon

Resultatene fra regresjonsanalysene indikerer at kvinner i ulike fylker har ulik sannsynlighet for å velge kontantstøtte. Resultatet holder selv etter kontroll for individspesifikke kjennetegn som antas å påvirke valget om kontantstøtte gjennom den neoklassiske modellen.

Konklusjonen blir dermed at regionale ulikheter i andelen kontantstøttemottakere i liten grad forklares av forskjeller i observerbare faktorer som utdanning og eget inntektspotensial, og dermed forklares dårligere av den neoklassiske modellen. Unntaket fra dette resultatet finner man for kvinner tilhørende gruppen MIDDELS, hvor sannsynligheten for å velge kontantstøtte varierer lite på tvers av fylker. Dette kan tyde på at disse kvinnene i større grad står overfor de samme betingelsene når de gjør sitt valg om kontantstøtte. Utenom dette unntaket er variasjonen i sannsynligheten for å velge kontantstøtte stor på tvers av fylker innenfor de ulike grupperingene. Resultatene indikerer dermed at valget om kontantstøtte i stor grad blir gjort på grunnlag av fylkesspesifikke kjennetegn.

Blinder-Oaxaca dekomponeringen bekrefter dette resultatet ved å påvise at tilnærmet 97 % av forskjellen i sannsynligheten for å velge kontantstøtte blant høyandels-fylker og lavandels-fylker skyldes uobserverbare faktorer/faktorer ikke inkludert i regresjonsanalysen. Disse uobserverbare faktorene antas å inkludere blant annet barnehagedekningen, boligpriser, arbeidsledighet og grad av likestilling i de ulike fylkene.

I enkelte fylker ser det ut til å være en klar sammenheng mellom den ønskede graden av barnehagedekning og andelen kontantstøttemottakere. Samtidig er det også en del fylker hvor det både er en høy andel mottakere, og høy grad av ønsket barnehagedekning. Dette gjelder blant annet i Vest-Agder, Rogaland, Hedmark, Oppland, Vestfold, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, Nordland og Troms. Disse fylkene har til felles at de enten har veldig høy andel mottakere, og samtidig høy ønsket grad av barnehagedekning, eller at de har en veldig lav andel mottakere av kontantstøtte, men likevel har lav grad av barnehagedekning. I de resterende fylkene ser det ut til å være en klar sammenheng mellom andelen mottakere og barnehagedekningen.

Boligpriser ser ut til å ha en sammenheng med andelen mottakere av kontantstøtte i et fylke, selv om det også her fremkommer enkelte avvik fra hypotesen. Eksempler på dette er Vest-Agder som har relativt høye boligpriser, samtidig som dette fylket også har den høyeste andelen av mottakere av alle fylkene. Dette fenomenet finner vi også i Østfold og Aust-

Agder. I Troms og Finnmark er boligprisene lave, og det er også andelen mottakere. Derimot ser hypotesen ut til å stemme godt blant annet i Hedmark og Oppland, hvor prisene er lave og andelen mottakere av kontantstøtte er relativt stor. Dette resultatet finner man også i fylker som Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør- og Nord-Trøndelag og Nordland. Boligpriser ser derfor ut til å være en sterk økonomisk forklaring på de regionale forskjellene i andelen kontantstøttemottakere.

Kvinnens valg om utvidet svangerskapspermisjon antas å være knyttet til arbeidsmulighetene i fylket. Høy arbeidsledighet kan føre til flere ufrivillige mottakere av kontantstøtte. Her har jeg sett på arbeidsledigheten i fylkene både for 2010 og 2007. Det ser ut til å være sterk sammenheng mellom nivået på arbeidsledigheten i 2007 og andelen mottakere av kontantstøtte i 2010 i flere av fylkene. Dette gjelder spesielt Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Nordland, Telemark, Østfold, Hordaland, Vestfold, Buskerud og Hedmark. På den annen side er det ingen klar sammenheng mellom arbeidsledigheten og andelen mottakere i Oslo, Finnmark, Vest-Agder, Oppland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Rogaland. Nivået på arbeidsledigheten ser ut til å kunne forklare de regionale forskjellene i andelen kontantstøttemottakere i en viss grad.

Min hypotese gjennom hele analysen har vært at sosiale normer i stor grad påvirker avgjørelsen om kontantstøtte, og at disse sosiale normene reflekterer hvor sterkt de tradisjonelle kjønnsrollene står i de ulike fylkene. Min analyse finner ingen enkeltstående faktor innenfor mål på tradisjonelle kjønnsrollene som alene forklarer de regionale forskjellene, men sammenhengen finnes i enkelte fylker. Sammenheng mellom de utvalgte uobserverbare faktorene og andelen kontantstøttemottakere i et fylke indikerer at det teoretiske rammeverket for sosiale normer forklarer de regionale forskjellene på en god måte.

Som et mål på hvor sterkt religiøse verdier står i et fylke har jeg benyttet meg av Kristelig Folkepartis oppslutning under stortingsvalget i 2009. Det er ingen sammenheng i fylker som Hedmark og Oppland hvor de har en høy andel kontantstøttemottakere, men samtidig hadde den laveste oppslutningen om Kristelig Folkeparti. Denne motstridende effekten finner man også i Vestfold, Rogaland, Hordaland, Nord-Trøndelag og Troms. I andre tilfeller ser sammenhengen ut til å være sterk. Aust-Agder og Vest-Agder er de to fylkene med størst andel mottakere av kontantstøtte, og som også har to av de høyeste oppslutningene til Kristelig Folkeparti. Dette resultatet gjelder også for Sogn og Fjordane. I Finnmark har de

både lav oppslutning om partiet og en relativ lav andel mottakere av kontantstøtte. Kristelig Folkepartis oppslutning ser ut til å forklare regionale forskjeller i en viss grad.

Andelen som jobber fulltid i et fylke har sterk sammenheng med andelen kontantstøttemottakere; det sier noe om normen for kvinners arbeidsdeltakelse. Denne sammenhengen holder i de fleste fylkene, noe som gjør denne indikatorene til en av de sterkeste for å forklare de regionale forskjellene i andelen kontantstøttemottakere. Sammenhengen holder ikke i Hedmark, Oppland, Vestfold, Rogaland, eller Sogn og Fjordane. Derimot er sammenhengen sterk i de resterende fylkene hvor fylker med høy andel mottakere har en relativ lav andel fulltidsarbeidende og motsatt.

Kvinnens generelle utdanningsnivå i et fylke antas å påvirke hvor sterkt de tradisjonelle kjønnsrollene står i det samme fylket. Denne sammenhengen holder ikke i Hedmark, Buskerud, Vestfold, Rogaland, Sogn og Fjordane eller Finnmark. I de resterende fylkene er det en sterk sammenheng gjennom at fylker med en relativ høy andel kontantstøttemottakere gjerne har en lavere andel kvinner med høyere utdanning.

Den aller sterkeste indikatoren på valg av kontantstøtte er indeks for kjønnslikestilling på fylkesnivå. Det eneste fylket hvor det ikke ser ut til å være sammenheng mellom rangeringen på bakgrunn av likestillingstillingsindeksen og andelen kontantstøttemottakere i fylket er Vestfold fylke. I alle de andre tilfellene henger rangeringen av likestilling sterkt sammen med andelen mottakere av kontantstøtte i samme fylke. Dette tyder på at det i stor grad er tradisjonelle kjønnsroller, og dermed sosiale normer, som forklarer variasjonen i andelen kontantstøttemottakere på tvers av fylker.

Oslo er et av de fylkene med færrest mottakere samtidig som det har den største andelen ufrivillige mottakere. Dette kan være tegn på en type endogenitet i kvinners flyttemønster. Det kan være seleksjon i hvilke kvinner som flytter til Oslo-regionen, i forhold til andre fylker. De kan f.eks. være mer karrierebevisste med tanke på at Oslo har et relativt stort arbeidsmarked. Man ønsker da å jobbe, og vil dermed bli en ufrivillig kontantstøttemottaker dersom man ikke får fulltids barnehageplass. Det samme observeres for Akershus fylke. Dermed kan det være at disse to fylkene er særtilfeller, og derfor ikke sammenlignbare med andre fylker. Det er likevel en interessant observasjon at den gjennomsnittlige predikerte sannsynligheten for å velge kontantstøtte innenfor begge disse fylkene er tilnærmet lik mellom kvinner i ulike inntekts- og utdanningsgrupper. Disse sannsynlighetene er relativt lave

og kan indikere at den sosiale normen i disse fylkene oppmuntre kvinner til ikke å velge kontantstøtte. Samtidig er ønsket grad av barnehagedekning relativt lav, og boligprisene og arbeidsledigheter relativt høye.

Denne analysen viser at det sannsynligvis ikke er en enkelt faktor som forklarer variasjonen i sannsynligheten for å velge kontantstøtte på tvers av fylker, og at det er ulike faktorer som forklarer beslutningen i ulike fylker. Som enkeltstående modell vil verken den neoklassiske modellen eller det enkle rammeverket for sosiale normer forklare de regionale forskjellene i andelen kontantstøttemottakere på en god måte. Noen slutninger kan allikevel trekkes på grunnlag av disse resultatene.

Det ser ut til å være ulike «grupper» av faktorer som forklarer sannsynligheten for å velge kontantstøtte i hvert enkelt fylke. I Vest-Agder ser det ut til at andelen mottakere av kontantstøtte i størst grad avhenger av de uobserverbare fylkesspesifikke faktorene framfor de observerbare individkennetegnene inkludert i regresjonen. Dette resultatet baseres på at Vest-Agder har relativt mange kontantstøttemottakere til tross for relativt høye boligpriser og høy grad av barnehagedekning, samtidig som at det ikke ser ut til å være noen sammenheng mellom arbeidsledigheten og andelen kontantstøttemottakere. Den gjennomsnittlige predikerte sannsynligheten for å velge kontantstøtte for ulike grupper av kvinner varierer likevel i stor grad i Vest-Agder fylke for gitte verdier av samboers inntekt.

I Sogn og Fjordane ser andelen mottakere ut til å henge sterkere sammen med faktorer som barnehagedekning og boligpriser, i tillegg til oppslutningen til Kristelig Folkeparti og likestillingsindeksen. Denne sammenhengen kan også observeres i Buskerud. I Oppland og, spesielt, Hedmark fylke ser andelen mottakere ut til i mindre grad å ha sammenheng med uobserverbare faktorer og tradisjonelle kjønnsroller. Dette baseres på observasjonen om at det kun er graden av fulltidsarbeid som har sammenheng med andelen kontantstøttemottakere i Hedmark innenfor gruppen av mål på tradisjonelle kjønnsroller.

Når man ser alle de ulike faktorene fra avsnitt 5 under ett, er det helt klart likestillingsindeksen som i størst grad forklarer de regionale forskjellene i andelen kontantstøttemottakere. Etter dette er det andelen fulltidsarbeidende, oppslutningen rundt Kristelig Folkeparti, og ikke minst boligpriser som ser ut til å være de viktigste forklaringene på de regionale forskjellene.

Den sammenfattede konklusjonen blir dermed at det ikke er en enkeltstående faktor som alene forklarer de regionale forskjellene i andelen kontantstøttemottakere, verken den neoklassiske modellen eller det teoretiske rammeverket for sosiale normer vil på egenhånd gi en god forklaring på de regionale ulikhetene, men i den grad en faktor alene kan forklare variasjonene, er denne faktoren indeks for kjønnslikestilling i kommunene.

Det må selvfølgelig nevnes at jeg ikke er i nærheten av å ha kontrollert for alle variabler som kan påvirke avgjørelsen. Avstand til nærmeste barnehage, familieforhold osv. er faktorer som mest sannsynlig spiller inn i avgjørelsen. I tillegg er det rimelig å anta at det er store regionale forskjeller også innenfor fylkene, mellom ulike kommuner og byer. Analysen hviler på en antagelse om at individer innenfor et fylke er tilnærmet like, og lever under de samme normene, noe som selvsagt er en forenkling.

Det optimale hadde selvfølgelig vært om jeg hadde mulighet til å inkludere alle variablene i regresjonen. Samtidig er det ganske mange andre faktorer det kunne vært interessant å kontrollere for i en slik regresjon:

Småbarnstilværelsen handler i stor grad om logistikk. Dermed vil kvinnens arbeidsordning mest sannsynlig være på å påvirke valget om kontantstøtte. Det hadde vært interessant å inkludere en variabel som sa noe om typen arbeid, dvs. om kvinnen jobber turnus eller lignende.

Håkonsen, Kornstad, Løyland og Thoresen beskriver i sin rapport *Kontantstøtten – effekter på arbeidstilbud og inntektsfordeling* fra 2001 hvordan familier med ulike inntektsnivåer kan oppleve endringer i privatøkonomisk gevinst ved innføring av kontantstøtte som ordning. Her blir differansen mellom mannens og kvinnens inntekt brukt som et mål på hvilken økning i privatøkonomisk kjøpekraft familien får ved at kvinnen vender tilbake til arbeidslivet. Jo større differansen er, desto mindre blir den privatøkonomiske økningen av å arbeide mot å ta omsorgen for egne barn og i tillegg motta kontantstøtte. Dermed kunne det å inkludere differansen i samboers inntekt som en egen variabel vært interessant.

Kontantstøtten kan sees på som et politisk signal om at det er sosialt akseptert at kvinnen bestemmer seg for å jobbe i hjemmet. Da kontantstøtten for toåring ble fjernet av regjeringen Stoltenberg i 2012, bestemte flere kommuner seg for å gjeninnføre en tilsvarende kommunal støtte. Det kunne vært interessant å se på disse kommunene i analysen, ettersom et slik politisk tiltak i stor grad signaliserer et ønske om å opprettholde tradisjonelle

kjønnsrollene. Man kunne da forvente at de tradisjonelle kjønnsrollene sto sterkere i disse kommunene. Det kan selvfølgelig også være en økonomisk motivasjon som ligger bak særegen innføring av kontantstøtte i kommunene. En kommune kan ha for få barnehageplasser, og innfører dermed kontantstøtte med et ønske om å redusere etterspørselen etter disse plassene. Kostnadene ved opprettelse av barnehageplasser er større enn kostnadene ved innføring av kontantstøtte.

Det hadde også vært interessant å gjøre en tilsvarende analyse med tidsseriedata. Min analyse og mine resultater gjelder bare for ett enkelt år, og det hadde vært interessant å se om mine resultater var en del av en tidstrend, eller om det er et enkeltstående resultat som kun gjelder for akkurat dette året. En start på dette ville vært å inkludere alle mulige hovedbeskjeftigelser for kvinnen også med 2007 variabler. I min analyse er dette kun gjort for variablene som indikerer om man er lønnstaker eller selvstendig næringsdrivende.

Litteraturliste

- Aizer, A. & Currie, J. (2004). «Networks or neighborhoods? Correlations in the use of publicly-funded maternity care in California» *Journal of Public Economics*, 88(2004) p. 2573-2585.
- Andreoni, J. (1990). «Impure Altruism and Donations to Public Goods: A Theory of Warm-Glow Giving». *The Economic Journal*, Vol. 100. No. 401(Jun, 1990), pp. 464-477.
- Averett S. L., H. E., Peters, and D. M. Waldman (1997): «Tax credits, labor supply, and child care», *The Review of Economics and Statistics*, 79, 125-135.
- Bakken, F. & Myklebø, S. (2010a) «Nedgang i bruk av kontantstøtte». *Arbeid og velferd 1/2010*. Oslo: Arbeids – og velferdsdirektoratet. Tilgjengelig fra: https://www.nav.no/Forsiden/_attachment/231927?true&ts=1273cf66120
- Bakken, F. & Myklebø, S. (2010b) «En av fire med kontantstøtte ønsker barnehageplass». *Arbeid og velferd 3/2010*. Oslo: Arbeids – og velferdsdirektoratet. Tilgjengelig fra: https://www.nav.no/Forsiden/_attachment/251485?true&ts=12b1ebdaea8
- Barne – og familiedepartementet. (1998). *Innføring av kontantstøtte til småbarnsforeldre*. Stortingsproposisjon nr. 53(1997-1998). Oslo, Barne – og familiedepartementet. Tilgjengelig fra: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/stprp/19971998/stprp-nr-53-1997-98-.html?id=136909> . [Lest 15. januar 2014].
- Bibelbeltet (2014) *Wikipedia*[Internett]. Tilgjengelig fra <http://no.wikipedia.org/wiki/Bibelbeltet> [Lest 3. april 2014].
- Bolzendahl C. I, and Myers, D.J (2004). «Feminist attitudes and support for gender equality: Opinion changes in women and men, 1974-1998». *Social Forces*, 83(2):759-789.
- Borjas, G. J. (2013) «Labor Economics». New York, McGraw Hill.
- Bjørn, E. (2012a). *Four Lecture Notes; Analyzing Discrete Choice – A Simple Exposition*. Upublisert notat. Økonomisk Institutt, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Bjørn, E. (2012b). *Binomial Models of Discrete Choice*. Upublisert notat. Økonomisk Institutt, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Cameron, A.C. & Trivedi, P. K. (2009). «Microeconometrics Using Stata» Texas, StataCorp LP.

- Carter Hill, R., Griffiths, W.E., and Lim, G. C. (2008) «Principles of Econometrics» Third edition. United States of America, John Wiley & Sons, Inc.
- Coleman, J.S. (1990). «Foundations of Social Theory». Cambridge, MA: Harvard University Press, 1990
- Daymont, T. N., and P. J. Andrisani. (1984). «Job preferences, college major, and the gender gap in earnings». *Journal of Human Resources* 19: 408 – 428.
- Egge – Hoveid, K. (2013). «Likestilling – avhengig av hvor vi bor». *Samfunnsspeilet/Statistisk Sentralbyrå*, 27(3), juni, s. 10 – 16. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/121978?ts=13f2d81d5b8>
- Finans – og tolldepartementet.(1998). *Om endring av S.t prp. Nr. 1 om statsbudsjettet medregnet folketrygden 1998*. Stortingsproposisjon nr1. tillegg nr. 3(1997-1998). Oslo, Finans – og tolldepartementet. Tilgjengelig fra: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/dok/regpubl/stprp/19971998/stprp-nr-1-tillegg-nr-3-1997-98-.html?id=136850> . [Lest 15. januar 2014].
- Glaeser, E. L., Sacerdote, B .I. and Scheinkman, J. A. (2003). «The Social Multiplier» *Journal of the European Economic Association*, 1(2-3) April-May 2003, p. 345-353.
- Haaland, V. F., Rege, M., Telle, K. and Votruba, M. (2013). «The intergenerational Transfer of the Gender Gap in Labor Force Participation». CESifo Working Paper 4489.
- Hirsch, A. A. & Lillegård, M. (2009). «Hvordan måle likestilling mellom kvinner og menn i kommunene?». Notater 65/2009. Avdeling for personstatistikk/Seksjon for levekårsstatistikk. Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengelig fra: http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/notat_200965/notat_200965.pdf
- Hirsch, A. H.(2010). «Lokal likestilling – målt på ny måte». *Samfunnsspeilet/Statistisk Sentralbyrå*, 24(1), februar, s. 2- 14. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/lokal-likestilling-maalt-paa-ny-maate>
- Håkonsen, L., Kornstad, T., Løyland, K. og Thoresen, T. O. (2001). «Kontantstøtten – effekter på arbeidstilbud og inntektsfordeling». Rapporten 15/2001. Statistisk Sentralbyrå, Oslo- Kongsvinger
- Kalb, G. & Thoresen, T.O. (2009). «A comparison of family policy designs of Australia and Norway using microsimulation models» *Rev Econ Household* (2010) 8:225-287.
- Kennedy, P. (2008). «A Guide to Econometrics». United States of America. Blackwell Publishing.

- Kirkebøen, L. J.(2010) «Forskjeller i livsløpsinntekt mellom utdanningsgrupper» rapporter 43/2010, Statistisk Sentralbyrå, Oslo – Kongsvinger
- Kontantstøtteloven. (1998) *Lov om kontantstøtte til småbarnsforeldre av 26. juni 1998 nr.41*. Tilgjengelig fra: <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-06-26-41> [lest 15. januar 2014].
- Kravdal, Ø. (1996). «How the local supply of day-care centers influences fertility in Norway: A parity-specific approach. ». *Population Research and Policy Review* 15 (3) : 201-218
- Langset, B., Lian, B. og Thoresen, T. O. (2000) «Kontantstøtten – Hva har skjedd med yrkesdeltakelsen?» *Økonomiske analyser* 3/2000. Statistisk Sentralbyrå.
- Lindbeck, A., Nyberg, S., and Weibull, J.W. (1999) «Social Norms and Economic Incentives in the Welfare State» *The Quarterly Journal of Economics* 114(1) February 1999, P. 1-35.
- Michalopoulos, C., Robins, P. K., and Garfinkel, I. (1991): «A structural model of labor supply and child care demand», *The Journal of Human Resources*, XXVII, 166-203.
- Moafi, H & Såheim Bjørkli, E. «Barnefamiliers tilsynsordninger, høsten 2010» Rapporter 34/2011, Statistisk Sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- NAV(2013). «Mottakere av kontantstøtte etter fylke. Per juni 2004- 2013.» Tilgjengelig fra: <https://www.nav.no/Om+NAV/Tall+og+analyse/Familie+og+omsorg/Kontantst%C3%B8tte/Kontantst%C3%B8tte/Mottakere+av+kontantst%C3%B8tte+etter+fylke.+Per+juni+2004-2013.354056.cms>
- NAV. (2014). *Kontantstøtte til småbarnsforeldre*. Arbeids – og velferdsetaten. Tilgjengelig fra: <https://www.nav.no/Familie/Kontantstøtte>
- Rege, M., Telle, K., and Votruba, M. (2012). «Social Interaction Effect in Disability Pension Participation: Evidence from Plan Downsizing» *The Scandinavian Journal of Economics* 114(4), p. 1208-1239, 2012.
- Ribar, D. C. (1992): «Child care and labor supply of married women», *Journal of Human Resources*, 27, 134-165.
- Schøne, P. (2004) «Kontantstøtten og mødres arbeidstilbud; Varig effekt eller retur til arbeid». *Økonomisk Tidsskrift* 118(2004) s.1-21.
- Statistisk Sentralbyrå(2007): Registrerte arbeidsledige 15-74 år, etter kjønn. Årsgjennomsnitt (prosent) (K). (2007) <http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/regledig>

- Statistisk Sentralbyrå (2009a): Forbruksundersøkelsen: Utgifter til bolig, lys og brensel (2009) <http://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/statistikker/fbu>
- Statistisk Sentralbyrå (2009b): Stortingsvalget. Godkjente stemmer, etter parti/valgliste. (2009). <http://www.ssb.no/valg/statistikker/stortingsvalg>
- Statistisk Sentralbyrå (2010a): Gjennomsnittlig kvadratmeterpris for brukte og nye eneboliger(2010) <http://www.ssb.no/priser-og-prisindekser/statistikker/kvadenebol>
- Statistisk Sentralbyrå (2010b): Indikatorer for kjønnslikestilling i kommunene (2010). <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/likekom>
- Statistisk Sentralbyrå(2010c): Registrerte arbeidsledige 15-74 år, etter kjønn. Årsgjennomsnitt (prosent) (K). (2010). <http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/regledig>
- Strøm, S., og Vislie, J. (2008). «Økonomisk atferd, beslutninger og likevekt». Oslo. Universitetsforlaget.
- Sinning, M., Hahn, M. and Bauer, T.K. (2008). «The Blinder-Oaxaca Decomposition for Nonlinear Regression Models». *The Stata Journal*. 8(4), pp. 480-492. Tilgjengelig fra: <http://www.stata-journal.com/sjpdf.html?articlenum=st0152>
- Tuftes, P. A.(2000) «En intuitiv innføring i logistisk regresjon». Arbeidsnotat nr. 8-2000 Statens Institutt for Forbruksforskning. Oslo. Tilgjengelig fra: http://www.sifo.no/files/file48351_arbeidsnotat08-2000web.pdf

Vedlegg

Tabell 1: Andelen kvinnelige kontantstøttemottakere fordelt på fylker

Fylker	Potensielle mottakere	Faktiske mottakere	Prosentandel
Østfold	6 520	2 485	38,1 %
Akershus	14 940	3 505	23,5 %
Oslo	18 355	4 806	26,1 %
Hedmark	4 232	1 683	39 %
Oppland	4 318	1 975	45,7 %
Buskerud	6 579	2 168	32,9 %
Vestfold	5 497	1 730	31,5 %
Telemark	3 824	1 458	38,1 %
Aust-Agder	2 814	1 339	47,6 %
Vest-Agder	4 975	2 533	50,9 %
Rogaland	13 331	4 883	36,7 %
Hordaland	14 010	4 750	33,9 %
Sogn og Fjordane	2 817	1 224	43,5 %
Møre og Romsdal	6 600	2 560	38,8 %
Sør-Trøndelag	8 410	2 532	30,1 %
Nord-Trøndelag	3 447	1 431	41,5 %
Nordland	5 695	2 012	35,3 %
Troms	4 272	1 190	27,8 %
Finnmark	1 745	466	26,7 %
Total	132 381	44 730	33,8 %

Tabell 2: Andelen mottakere i synkende rekkefølge etter fylke

Fylke	Prosentandel
Vest-Agder	50,9 %
Aust-Agder	47,6 %
Oppland	45,7 %
Sogn og Fjordane	43,5 %
Nord-Trøndelag	41,5 %
Hedmark	39 %
Møre og Romsdal	38,8 %
Østfold	38,1 %
Telemark	38,1 %
Rogaland	36,7 %
Nordland	35,3 %
Hordaland	33,9 %
Buskerud	32,9 %
Vestfold	31,5 %
Sør-Trøndelag	30,1 %
Troms	27,8 %
Finnmark	26,7 %
Oslo	26,1 %
Akershus	23,5 %

Tabell 3: Deskriptiv tabell

Grupper	Total personer totalt	Antall mottakere av kontantstøtte	Prosentandel mottakere totalt	Prosentandel mottakere i gruppen
Hovedbeskjeftigelse				
Ufør	286	168	0,4 %	58,7 %
Arbeidsledig	222	134	0,3 %	60,4 %
Student	6 303	1 995	4,5 %	31,7 %
Selvstendig 07	6 293	2 192	4,9 %	34,8 %
Lønnstaker 07	126 624	41 777	93,4 %	32,9 %
Sykemeldt	10 779	5 635	12,6 %	52,3 %
Utdanning				
Ingen	225	153	0,3 %	68,0 %
Obligatorisk	18 922	9 064	20,3 %	47,9 %
Videregående	38 836	15 457	34,6 %	39,8 %
Høyere	73587	19 973	44,7 %	27,1 %
Forsker	811	83	0,2 %	10,2 %
Landbakgrunn				
Norsk	112 707	36 875	82,4 %	32,7 %
Minoritet	19 674	7 855	17,6 %	39,9 %
Sivilstatus				
Gift	115 952	20 157	45,1 %	17,4 %
Ikke gift	153 146	29 619	66,2 %	19,3 %
Andre støtteordninger				
Ingen støtte	255 328	44 424	99,3 %	17,4 %
Bostøtte	3 806	1 113	2,5 %	29,2 %
Bidrag	7 988	3 102	6,9 %	38,8 %
Engangsstønad	1 976	1 137	2,5 %	57,5 %
Barn i husholdningen				
Barn under 14 år				
1	41 123	13 175	29,5 %	32,0 %
2	62 455	18 578	41,5 %	29,7 %
3	24 030	10 005	22,4 %	41,6 %
4	3 884	2 321	5,2 %	59,8 %
5	679	477	1,1 %	70,3 %
> 5	210	174	0,4 %	82,9 %
Antall barn i kontantstøttealder				
1	102 836	33 590	75,1 %	32,7 %
2	28 609	10 617	23,7 %	37,1 %
3	911	504	1,1 %	55,3 %
4	25	19	0,0 %	76,0 %
Alder på yngste barn i kontantstøttealder				
0	16 680	4 899	11,0 %	29,4 %

1	47 129	21 358	47,7 %	45,3 %
2	38 493	12 855	28,7 %	33,4 %
3	30 079	5 618	12,6 %	18,7 %
Potensiell arbeidsinntekt				
< 100 000	18 975	8 988	20,1 %	47,4 %
100 000 - 200 000	21 951	10 121	22,6 %	46,1 %
201 000 - 300 000	38 901	13 288	29,7 %	34,2 %
301 000 - 400 000	34 808	8 828	19,7 %	25,4 %
401 000 - 500 000	9 839	2 060	4,6 %	20,9 %
501 000 - 600 000	3 550	640	1,4 %	18,0 %
601 000 - 700 000	1 623	259	0,6 %	16,0 %
701 000 - 800 000	768	111	0,2 %	14,5 %
801 000 - 900 000	379	58	0,1 %	15,3 %
901 000 - 1 000 000	198	28	0,1 %	14,1 %
1 010 000 - 1 500 000	222	28	0,1 %	12,6 %
1 500 000 - 2 000 000	1 157	320	0,7 %	27,7 %
2 000 000 - 2 500 000	10	1	0,0 %	10,0 %

Tabell 4: Regresjonsresultater logit

	(1)
	Fylker
Kontantstøtte	
Vest-Agder	1.073***
Aust-Agder	0.940***
Oppland	0.866***
Sogn og Fjordane	0.773***
Nord-Trøndelag	0.694***
Hedmark	0.621***
Østfold	0.552***
Møre og Romsdal	0.580***
Telemark	0.552***
Rogaland	0.488***
Nordland	0.432***
Hordaland	0.369***
Buskerud	0.326***
Vestfold	0.258***
Sør-Trøndelag	0.194***
Tromsø	0.0848*
Finnmark	0.0268
Akershus	-0.146***
Konstant	-1.036***
Observasjoner	132381

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Tabell 5: Predikerte sannsynligheter for valg av kontantstøtte for regresjonsresultater i tabell 4

Fylke	Predikert sannsynlighet
Vest-Agder	51 %
Aust-Agder	47 %
Oppland	46 %
Sogn og Fjordane	43 %
Nord-Trøndelag	41 %
Hedmark	40 %
Møre og Romsdal	39 %
Telemark	38 %
Østfold	38 %
Rogaland	37 %
Nordland	35 %
Hordaland	34 %
Buskerud	33 %
Vestfold	31 %
Sør-Trøndelag	30 %
Troms	28 %
Finnmark	27 %
Akershus	23 %

Tabell 6: Gradvis innføring av uavhengige variable

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	I	II	III	IV	V
Kontantstøtte					
Vest-Agder	0.992***	0.992***	1.003***	0.988***	0.988***
Aust-Agder	0.827***	0.826***	0.836***	0.818***	0.819***
Oppland	0.771***	0.771***	0.789***	0.752***	0.741***
Sogn og Fjordane	0.722***	0.723***	0.749***	0.719***	0.709***
Nord-Trøndelag	0.582***	0.578***	0.611***	0.579***	0.573***
Hedmark	0.511***	0.509***	0.526***	0.489***	0.483***
Østfold	0.413***	0.412***	0.430***	0.396***	0.395***
Møre og Romsdal	0.494***	0.493***	0.519***	0.496***	0.495***
Telemark	0.430***	0.426***	0.448***	0.416***	0.418***
Rogaland	0.424***	0.425***	0.434***	0.421***	0.427***
Nordland	0.281***	0.275***	0.309***	0.278***	0.275***
Hordaland	0.314***	0.311***	0.327***	0.321***	0.325***
Buskerud	0.210***	0.206***	0.212***	0.183***	0.180***
Vestfold	0.133***	0.129***	0.148***	0.126***	0.125***
Sør-Trøndelag	0.156***	0.151***	0.171***	0.172***	0.175***
Tromsø	0.0192	0.0116	0.0416	0.0243	0.0238
Finnmark	-0.102	-0.110	-0.0772	-0.121*	-0.127*
Akershus	-0.201***	-0.199***	-0.189***	-0.202***	-0.199***
Inyrkesinntekt07	-0.0482***	-0.0434***	-0.0494***	-0.0383***	-0.0406***
Obligatorisk_utd	-0.642***	-0.574***	-0.472**	-0.427**	-0.457**
Videregående_utd	-0.900***	-0.808***	-0.682***	-0.597***	-0.628***
Høyere_utd	-1.419***	-1.318***	-1.181***	-0.993***	-1.025***
Forsker_utd	-2.448***	-2.346***	-2.204***	-1.953***	-1.982***
Bostøtte		0.146*	0.0643	-0.0423	-0.0303
Barnebidrag		0.144***	0.145***	0.132***	0.128***
Engangsstønad		0.624***	0.282***	0.285***	0.284***
Lønnstaker_07			0.409***	0.295***	0.321***
Ufør			0.245**	0.255**	0.250**
Arbeidsledig			0.342***	0.342***	0.352***
Student			-0.213**	-0.218**	-0.206**
Selv_næringsdr_07			-0.0397	-0.0222	-0.0768*
Sykemeldt			0.284***	0.266***	0.262***
Antall barn i			0.226***	0.233***	0.234***
kontantstøttealder					
lnlonn_samboer				-0.0189***	-0.0375***
Obl_utd_samb				0.103*	0.239*
Vgs_utd_samb				0.0332	0.176
Høyere_utd_samb				-0.247***	-0.0915
Forsker_utd_samb				-0.413***	-0.268*
Samboer_lønnstaker					0.0610
Samboer_ufør					0.226*
Samboer_student					-0.193***
Samboer_selv_nær					0.254***
Samboer_sykemeldt					0.145***
Samboer_arb_ledig					-0.634***

Konstant	0.738***	0.569***	-0.204	-0.0486	-0.00547
Observasjoner	132381	132381	132381	132381	132381

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Tabell 7: Predikerte sannsynligheter for valg av kontantstøtte for regresjonsresultater i tabell 5

Fylke	Predikert sannsynlighet
Vest -Agder	51 %
Aust -Agder	47 %
Oppland	45 %
Sogn og Fjordane	43 %
Nord -Trøndelag	41 %
Hedmark	40 %
Møre og Romsdal	39 %
Telemark	38 %
Østfold	38 %
Rogaland	36 %
Nordland	35 %
Hordaland	34 %
Buskerud	32 %
Vestfold	31 %
Sør -Trøndelag	30 %
Troms	28 %
Finnmark	27 %
Akershus	23 %

Tabell 8: Alle observerbare uavhengige variable

	(1) V	(2) VI	(3) VII
Kontantstøtte			
Vest-Agder	0.988***	0.964***	0.987***
Aust-Agder	0.819***	0.814***	0.844***
Oppland	0.741***	0.773***	0.804***
Sogn og Fjordane	0.709***	0.685***	0.714***
Nord-Trøndelag	0.573***	0.568***	0.596***
Hedmark	0.483***	0.504***	0.537***
Østfold	0.395***	0.405***	0.428***
Møre og Romsdal	0.495***	0.477***	0.506***
Telemark	0.418***	0.432***	0.459***
Rogaland	0.427***	0.374***	0.399***
Nordland	0.275***	0.277***	0.305***
Hordaland	0.325***	0.303***	0.329***
Buskerud	0.180***	0.191***	0.213***
Vestfold	0.125***	0.129***	0.155***
Sør-Trøndelag	0.175***	0.189***	0.217***
Tromsø	0.0238	0.0250	0.0515
Finnmark	-0.127*	-0.183**	-0.159**
Akershus	-0.199***	-0.203***	-0.185***
Inyrkesinntekt07	-0.0406***	-0.0386***	-0.0312***
Obligatorisk_utd	-0.457**	-0.237	-0.176
Videregående_utd	-0.628***	-0.415**	-0.318*
Høyere_utd	-1.025***	-0.861***	-0.747***
Forsker_utd	-1.982***	-1.843***	-1.749***
Bostøtte	-0.0303	0.00271	-0.0219
Barnebidrag	0.128***	0.0410	0.0525*
Engangsstønad	0.284***	-0.0224	-0.0333
Lønnstaker_07	0.321***	0.339***	0.292***
Ufør	0.250**	0.318***	0.340***
Arbeidsledig	0.352***	0.331***	0.306***
Student	-0.206***	-0.144***	-0.179***
Selv_næringsdr_07	-0.0768*	-0.121***	-0.111***
Sykemeldt	0.262***	0.206***	0.203***
Antall barn i kontantstøttealder	0.234***	-0.494***	-0.495***
Inlønn_samboer	-0.0375***	-0.0269***	-0.0229***
Obl_utd_samb	0.239*	0.0753	0.0292
Vgs_utd_samb	0.176	-0.00529	-0.0371
Høyere_utd_samb	-0.0915	-0.314**	-0.346***
Forsker_utd_samb	-0.268*	-0.531***	-0.582***
Samboer_lønnstaker	0.0610	0.0748	0.0899
Samboer_ufør	0.226*	0.278**	0.300**
Samboer_student	-0.193***	-0.164**	-0.181***
Samboer_selv_nær	0.254***	0.244***	0.244***
Samboer_sykemeldt	0.145***	0.143***	0.141***

Samboer_arb_ledig	-0.634***	-0.565***	-0.546***
Antall barn under 14 år i husholdningen		0.290***	0.301***
Alder yngste barn i kontantstøttealder		-0.468***	-0.467***
Gift		0.156***	0.147***
Minoritet			0.178***
Alder			-0.0890***
Alder^2			0.00132***
Konstant	-0.00547	0.802***	2.028***
Observasjoner	132381	132381	132381

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Tabell 9: Predikerte sannsynligheter for valg av kontantstøtte for regresjonsresultater i tabell 8

Fylke	Predikert sannsynlighet
Vest-Agder	51 %
Aust-Agder	47 %
Oppland	45 %
Sogn og Fjordane	43 %
Nord -Trøndelag	41 %
Hedmark	40 %
Møre og Romsdal	39 %
Telemark	38 %
Østfold	38 %
Rogaland	36 %
Nordland	35 %
Hordaland	34 %
Buskerud	32 %
Vestfold	31 %
Sør -Trøndelag	30 %
Troms	28 %
Finnmark	27 %
Akershus	24 %

Tabell 10: Gjennomsnittlig predikert sannsynlighet for å velge kontantstøtte for de ulike gruppene for samboers inntekt 300 000 – 400 000

Arbeidsinntekt samboer (300 000 - 400 000)				
	Lav	Middels	Høy	Svært høy
Vest-Agder	0,45	0,28	0,34	0,38
Aust-Agder	0,43	0,27	0,3	0,34
Oppland	0,42	0,27	0,29	0,33
Sogn og Fjordane	0,41	0,27	0,27	0,3
Nord -Trøndelag	0,41	0,27	0,27	0,31
Hedmark	0,4	0,27	0,28	0,32
Møre og Romsdal	0,39	0,27	0,29	0,32
Østfold	0,38	0,27	0,29	0,31
Telemark	0,39	0,27	0,28	0,31
Rogaland	0,37	0,28	0,31	0,33
Nordland	0,37	0,27	0,27	0,3
Hordaland	0,36	0,27	0,29	0,31
Buskerud	0,36	0,27	0,26	0,29
Vestfold	0,35	0,27	0,26	0,29
Sør -Trøndelag	0,36	0,27	0,26	0,29
Troms	0,36	0,26	0,25	0,27
Finnmark	0,38	0,26	0,24	0,26
Oslo	0,34	0,26	0,24	0,26
Akershus	0,29	0,26	0,24	0,26

Tabell 11: Gjennomsnittlig predikert sannsynlighet for å velge kontantstøtte for de ulike gruppene for samboers inntekt 400 000 – 500 000

Arbeidsinntekt samboer (400 000 - 500 000)				
	Lav	Middels	Høy	Svært høy
Vest -Agder	0,44	0,26	0,34	0,46
Aust -Agder	0,42	0,25	0,3	0,43
Oppland	0,42	0,25	0,29	0,41
Sogn og Fjordane	0,4	0,24	0,26	0,37
Nord -Trøndelag	0,4	0,24	0,27	0,38
Hedmark	0,4	0,25	0,28	0,37
Møre og Romsdal	0,38	0,25	0,29	0,36
Østfold	0,38	0,25	0,29	0,35
Telemark	0,39	0,26	0,27	0,35
Rogaland	0,37	0,26	0,31	0,36
Nordland	0,37	0,24	0,26	0,33
Hordaland	0,36	0,25	0,29	0,33
Buskerud	0,36	0,24	0,26	0,31
Vestfold	0,35	0,24	0,26	0,3
Sør -Trøndelag	0,36	0,24	0,26	0,3
Troms	0,36	0,24	0,24	0,28
Finnmark	0,37	0,24	0,22	0,27
Oslo	0,34	0,24	0,23	0,28
Akershus	0,29	0,24	0,23	0,28

Tabell 12: Gjennomsnittlig predikert sannsynlighet for å velge kontantstøtte for de ulike gruppene for samboers inntekt 500 000 – 600 000

Arbeidsinntekt samboer (500 000 - 600 000)				
Fylke	Lav	Middels	Høy	Svært høy
Vest -Agder	0,46	0,26	0,38	0,45
Aust -Agder	0,43	0,25	0,33	0,42
Oppland	0,42	0,25	0,32	0,4
Sogn og Fjordane	0,4	0,24	0,28	0,36
Nord -Trøndelag	0,4	0,24	0,29	0,37
Hedmark	0,4	0,24	0,3	0,36
Møre og Romsdal	0,38	0,25	0,3	0,35
Østfold	0,37	0,25	0,29	0,34
Telemark	0,38	0,24	0,33	0,34
Rogaland	0,37	0,26	0,28	0,34
Nordland	0,36	0,24	0,3	0,32
Hordaland	0,35	0,25	0,3	0,3
Buskerud	0,35	0,24	0,27	0,3
Vestfold	0,34	0,24	0,27	0,3
Sør -Trøndelag	0,34	0,24	0,27	0,3
Troms	0,34	0,23	0,24	0,27
Finnmark	0,36	0,23	0,22	0,25
Oslo	0,32	0,23	0,24	0,26
Akershus	0,27	0,23	0,23	0,24

Tabell 13: Gjennomsnittlig predikert sannsynlighet for å velge kontantstøtte for samboers inntekt 600 000 – 800 000

Arbeidsinntekt samboer (600 000 - 800 000)				
	Lav	Middels	Høy	Svært høy
Vest -Agder	0,45	0,26	0,36	0,44
Aust -Agder	0,42	0,24	0,32	0,4
Oppland	0,42	0,24	0,31	0,38
Sogn og Fjordane	0,39	0,23	0,27	0,33
Nord -Trøndelag	0,4	0,23	0,28	0,35
Hedmark	0,39	0,24	0,29	0,35
Møre og Romsdal	0,38	0,24	0,3	0,34
Østfold	0,37	0,24	0,3	0,33
Telemark	0,38	0,24	0,28	0,33
Rogaland	0,37	0,26	0,32	0,35
Nordland	0,36	0,23	0,27	0,31
Hordaland	0,35	0,25	0,3	0,32
Buskerud	0,34	0,23	0,27	0,3
Vestfold	0,34	0,23	0,26	0,29
Sør -Trøndelag	0,34	0,23	0,26	0,29
Troms	0,33	0,22	0,24	0,26
Finnmark	0,35	0,23	0,22	0,23
Oslo	0,31	0,23	0,24	0,25
Akershus	0,27	0,23	0,23	0,23

Tabell 14: Gjennomsnittlig predikert sannsynlighet for å velge kontantstøtte for samboers inntekt > 900 000

Arbeidsinntekt samboer > 900 000				
	Lav	Middels	Høy	Svært høy
Vest-Agder	0,48	0,37	0,46	0,48
Aust -Agder	0,46	0,33	0,42	0,45
Oppland	0,45	0,33	0,41	0,43
Sogn og Fjordane	0,42	0,31	0,37	0,39
Nord -Trøndelag	0,42	0,31	0,38	0,4
Hedmark	0,41	0,31	0,37	0,39
Møre og Romsdal	0,38	0,31	0,36	0,37
Østfold	0,37	0,31	0,35	0,35
Telemark	0,39	0,33	0,35	0,36
Rogaland	0,37	0,3	0,36	0,36
Nordland	0,36	0,31	0,33	0,34
Hordaland	0,35	0,33	0,33	0,34
Buskerud	0,34	0,31	0,31	0,31
Vestfold	0,33	0,29	0,3	0,31
Sør -Trøndelag	0,34	0,29	0,3	0,31
Troms	0,33	0,29	0,28	0,28
Finnmark	0,36	0,27	0,26	0,27
Oslo	0,43	0,27	0,27	0,29
Akershus	0,43	0,27	0,27	0,29

Tabell 15: Grad av ønsket barnehagedekning

Fylker	Barnehagedekning
Oslo	78 %
Hordaland	79 %
Nordland	84 %
Akershus	85 %
Rogaland	85 %
Telemark	85 %
Sogn og Fjordane	85 %
Vestfold	86 %
Aust-Agder	86 %
Troms	87 %
Buskerud	88 %
Møre og Romsdal	88 %
Hedmark	89 %
Sør-Trøndelag	90 %
Finnmark	91 %
Østfold	94 %
Oppland	94 %
Nord-Trøndelag	95 %
Vest-Agder	96 %

Kilde: Bakken & Myklebø, 2010b

Tabell 16: Gjennomsnittlig kvadratmeterpris nye og brukte eneboliger 2010

Fylke	Pris pr kvadratmeter
Nord-Trøndelag	1 546
Sogn og Fjordane	16 431
Oppland	17 031
Hedmark	17 043
Telemark	1 778
Møre og Romsdal	17 794
Finnmark	18 311
Troms	18 721
Nordland	18 850
Aust-Agder	18 950
Østfold	19 142
Buskerud	19 503
Vest-Agder	20 016
Sør-Trøndelag	20 202
Hordaland	21 101
Vestfold	21 304
Rogaland	22 907
Akershus	25 606
Oslo	38 534

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, 2010a.

Tabell 17: Arbeidsledighet i 2010

Fylke	Ledighet i prosent
Oslo	3,1
Østfold	2,9
Vestfold	2,6
Telemark	2,5
Aust-Agder	2,5
Sør-Trøndelag	2,4
Finnmark	2,4
Buskerud	2,3
Vest-Agder	2,2
Nordland	2,2
Nord-Trøndelag	2,1
Akershus	2
Hedmark	2
Hordaland	2
Oppland	1,8
Rogaland	1,8
Møre og Romsdal	1,8
Troms	1,7
Sogn og Fjordane	1,6

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, 2010d

Tabell 18: Arbeidsledighet i 2007

Fylke	Ledighet 2007 i prosent
Finnmark	2,6
Oslo	2,3
Sør-Trøndelag	2,3
Nord-Trøndelag	2,3
Nordland	2,3
Østfold	2,2
Telemark	2,2
Hedmark	2,1
Vestfold	2,1
Aust-Agder	2,1
Buskerud	1,9
Vest-Agder	1,9
Hordaland	1,9
Troms	1,8
Møre og Romsdal	1,6
Akershus	1,5
Oppland	1,4
Rogaland	1,4
Sogn og Fjordane	1,4

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, 2007

Tabell 19: Kristelig Folkepartis oppslutning i synkende rekkefølge.

Fylke	Andel Krf-velgere
Vest-Agder	15,5 %
Rogaland	11,3 %
Aust -Agder	11,2 %
Møre og Romsdal	8,4 %
Hordaland	7,1 %
Sogn og Fjordane	6,8 %
Telemark	6,6 %
Østfold	5,8 %
Vestfold	4,7 %
Nord-Trøndelag	4,0 %
Sør-Trøndelag	3,8 %
Nordland	3,7 %
Troms	3,6 %
Buskerud	3,2 %
Akershus	3,1 %
Oppland	3,1 %
Finnmark	2,8 %
Oslo	2,7 %
Hedmark	2,5 %

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, 2009b

Tabell 20: Andelen innbyggere med høyere utdanning i fylkene i stigende rekkefølge

Fylke	Andelen med høyere utdanning
Nordland	45,9 %
Østfold	47,1 %
Oppland	49,3 %
Aust-Agder	49,5 %
Telemark	49,9 %
Finnmark	50,0 %
Vestfold	50,0 %
Hedmark	50,2 %
Buskerud	50,8 %
Nord-Trøndelag	50,9 %
Vest-Agder	52,5 %
Møre og Romsdal	52,5 %
Rogaland	55,6 %
Sogn og Fjordane	55,9 %
Troms	56,6 %
Hordaland	58,1 %
Akershus	59,3 %
Sør-Trøndelag	60,0 %
Oslo	70,4 %

Tabell 21: Andelen fulltidsarbeidende, fremtidige, mødre 2007

Fylke	Andelen som jobber fulltid
Nord-Trøndelag	21,1 %
Vest-Agder	22,1 %
Aust-Agder	22,9 %
Møre og Romsdal	25,6 %
Telemark	25,9 %
Oppland	27,0 %
Nordland	27,1 %
Hedmark	27,1 %
Sogn og Fjordane	27,2 %
Vestfold	28,1 %
Østfold	28,2 %
Hordaland	30,1 %
Rogaland	30,9 %
Finnmark	31,1 %
Sør-Trøndelag	32,9 %
Buskerud	33,7 %
Troms	33,7 %
Akershus	48,3 %
Oslo	54,1 %

Tabell 22: Indeks for kjønnslikestilling i fylkene

Fylke	Indeks
Rogaland	0,654
Møre og Romsdal	0,656
Vest-Agder	0,659
Telemark	0,668
Aust-Agder	0,67
Sogn og Fjordane	0,677
Østfold	0,678
Nord-Trøndelag	0,68
Vestfold	0,686
Oppland	0,688
Buskerud	0,691
Hordaland	0,692
Nordland	0,692
Hedmark	0,695
Finnmark	0,701
Sør-Trøndelag	0,708
Troms	0,715
Akershus	0,734
Oslo	0,782

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, 2010b.

